

רוקדים

מגזין לריקודי עם ומחול

NIRKODA

עמותת ארגון המדריכים
והיוצרים לריקודי עם

גליון מס' 107 | נובמבר 2021

לקבלת עתון לחצו
VIP

העולם רוקד ריקודי עם ישראלים

סיפורן של רוקדות ומדריכות ממדינות שונות בעולם

שוחח וכתב:
מתי גולדשמיט
למאמר

נטליה האקנברג

נטלי אסא

מלו לניאדו

נוריאן לארוגי

אניטקה קאנאס

אלוה ספקטורובה

קיקו קוביטקוב

פולינה סטניקובה

אלנה מואילוק

רבקה גרוסובה

טמילי איאסני

איריס סטנו

פ.ו. הלסמן סוואצ'איק

דומיניקה ציאקלוביץ

חטה היימן

אלכסנדרה פנטיס

מלאני פרוהלך

מורה לריקוד, לתנועה, מחול

יש לנו בשבילך ביטוח לאחריות מקצועית

הביטוח שלנו נותן לך:

- ✓ ביטוח חבות מעבידים
- ✓ ביטוח לרכוש
- ✓ ביטוח אחריות מקצועית
- ✓ ביטוח צד שלישי
- ✓ ביטוח הגנה משפטית

ביטוח ופיננסים

טלפון: 04-6388052 | www.rap-bit.co.il
רחוב המייסדים 22, בנימינה

אנחנו מבטחים את העוסקים בתחום הריקוד המחול והתנועה כבר יותר מ-30 שנה לפרטים ולהצטרפות לתוכנית הביטוח המיוחדת שלנו פנו:
דביר רפ - 050-9789719, dvirr@rap-bit.co.il

מעלים את הרף בביטוח ופיננסים (מאז 1978)

UNIVERSITY OF
GLOUCESTERSHIRE

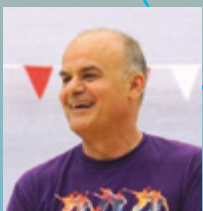
Mechol Europa

7-11 AUGUST
2022

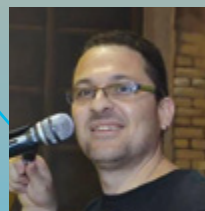
WITH GUEST TEACHERS

Israeli
Dance
Institute

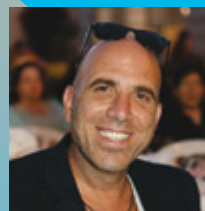
REGISTERED CHARITY
NUMBER 279801

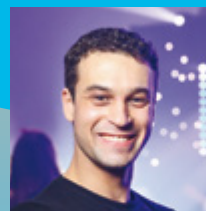
SHMULIK
GOVARI

SHARON
ELKASSLY

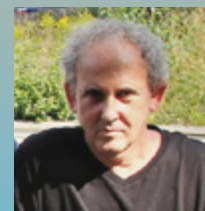
RAFI
ZIV

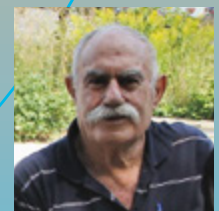
ILAI
SZPIEZAK

MARCELO
MARIANOFF

DADO
KRAUS

MOSHE
TELEM

BOOK idi.org.uk ENQUIRE info@idi.org.uk

רוקדים

מגזין לריקודים עם ומחול

NIRKODA

עמותת ארגון המדריכים
והיוצרים לריקודים עם

גליון מס' 107 | נובמבר 2021

לקבלת המגזינים לתיבת האימיל שלך אנא הצטרף כ-VIP

- מו"ל "רוקדים נרקודה", בשיתוף המכון לריקודים-עם (וסו), ארה"ב, נשיא: בוב לוין, יו"ר: טד קומט
- עורכים: ירון מישר, רות גודמן, דני עוזיאל
- חברי מערכת: שני קרני אדוקולסי, הוני גולדפיין, בני לוי, יהודית פיקסלר, רות שנברג, ציפי שרגאי
- עריכה גרפית: אנה קדרי
- המערכת: רוקדים, דרך משה דיין 96/35 תל אביב 67320 טל: 052-5620447, פקס: 03-5614651 דוא"ל: rokdim@rokdim.co.il אתר אינטרנט: rokdim.co.il

למנוי לחץ כאן

העולם רוקד
ריקודים עם ישראלים

סיפורן של רוקדות ומדריכות ממדינות שונות בעולם

שוחח וכתב: מתי גולדשמיט

גליון מס' 107 | נובמבר 2021

לקבלת עתון לחצו VIP

ירון מישר

רות גודמן

דני עוזיאל

קוראים יקרים,

לפניכם מגזין "רוקדים-נרקודה" גדול מהרגיל. המון חומר לקריאה ויש עוד המון כתבות בדרך... אנחנו - העורכים, מיחסים חשיבות גדולה ביותר למילה הכתובה. לשימור ההיסטוריה ההתפתחותית של ריקודי העם, של התרבות הזו ושל האנשים המעצבים אותה. כבר זמן רב שאנו נותנים במה ומקום לראיונות עם דור המייסדים, אלה שעוד איתנו, כדי שישמיעו את קולם, דעתם, זכרונותיהם, על מנת שישאר כאן זכר לדורות הבאים. חשוב לנו מאוד להמשיך ולראיין את דור הנפילים, לשמוע ולתעד את זכרונותיהם כמו גם להקשיב לתובנותיהם בכל הקשור לריקודי עם.

האפשרות לחפש כתבות לפי נושאים, כתבים, גיליונות, שנת פרסום וכו' מציתה את דמיוננו ואנו מייחלים ליום בו כל הגליונות שהפקנו עם מאות הכתבות, יועלו בשלמותם לאתר "רוקדים-נרקודה", בו אנו משקיעים משאבים עצומים. תמיכתכם המילולית וגם הכספית - חשובה לנו מאוד. זה לא מובן מאליו, וכל תמיכה תתקבל בברכה. <https://bit.ly/3qaEvAa>

אתם - המנויים הינכם הכח המניע אותנו. וכל אחד מכם חשוב לנו ביותר.

בגיליון הפעם:

מתי גולדשמיט (מינכן) בכתבה הפותחת את העתון, שוחח וראיין **17 בחורות צעירות ממגוון ארצות**, על דרכן אל ריקודי העם והמשמעות הגדולה של ריקודים אלה בחייהן.

כתבה ארוכה, מפרגנת ונוסחת תקווה. זהו הדור הצעיר והמבטיח שלנו. תענוג לקרוא. **דוד בן אשר** שוחח וראיין את **מושיקו יצחק הלוי**, הפורש בפנינו "אני מאמין" גדול ומעורר השראה, התובנות אליהן הגיע ממרום גילו ודרכו הארוכה במחול הישראלי.

בפסטיבל אשדודאנס שנערך השנה באוגוסט, התקיים פאנל בנושא **"ריקודי העם לאן"**. **רונית תמיר-רון** ניוטה את השיחה בכשרון רב ופתחה לנו צוהר אל המחשבות המלוות את כולנו בהקשר לתרבות זו. **נפתלי חייט** היה שם והביא את רשמיו.

מיכאל מירו שוחח עם **צבי הילמן (טאצ'ו)** שייך לדור השני של המייסדים בריקודי העם, אנשים רבים שהטביעו את חותמם על המחול הישראלי, ואנו ממשיכים לתת להם במה כלל שנוכל כדי לשמוע ולקרוא את זכרונותיהם ומחשבותיהם - מזכרת לדורות הבאים.

יהודה בן הרוש, רוקד וחובב פולקלור מהבלקן, בסקירה מקיפה על ההיסטוריה של **ריקודי העמים** והתפתחותם בארץ ובעולם, ועל המצב כיום. פוקוס מיוחד על ריקודי הבלקן.

ריקוד החודש - **"שיר רחוב", של לירן זכריה**, הינו בפוקוס שלנו הפעם. הריקוד זכה במקום השני בפסטיבל כרמיאל. זוהי "הורה" חדשנית עם משקל מוזיקלי משתנה ולכן מעניינת.

החוויות של אלכס - אולי בפעם האחרונה, מביא לנו תמונות מחוויותיו בהרקדות של רפי זיו במשך למעלה מ-20 שנה.

קריאה מהנה

ירון מישר, רות גודמן ודני עוזיאל - עורכים.

יש דור צעיר לריקודי העם שלנו

סיפורן של רוקדות ממדינות שונות בעולם

מתי גולדשמיט

רוב התמונות צולמו
על ידי מתי גולדשמיט

אני זוכר היטב פגישה אקראית עם **מושיקו הלוי ומשה תלם** בצמח בתחילת שנות ה-80. שם היו פסטיבלי המחול לפני כרמיאל. הם הציעו לי לבוא כמשתתף למחנה קיץ של ריקודי עם ישראליים באנגליה, שם שניהם היו חלק מצוות ההדרכה. לא יכולתי להסתיר את תדהמתי: האם הם רציניים? קודם כל, לא ידעתי שיש ריקודי עם מחוץ לישראל, ושנית, למה לי, שרוקד כמעט כל יום, לנסוע לחו"ל על מנת לרקוד את אותם הריקודים(!)? הרעיון נראה לי מוזר, שמיד אמרתי שזה לעולם לא יקרה...

לרקדן הישראלי הממוצע לא היה אז מושג, שריקודי עם חיים מחוץ למדינה. ידעו אולי על ארה"ב כיוון ששמעו על כוריאוגרפים שעברו לגור בארה"ב בעיקר בניו יורק ובדרום קליפורניה כמו **שלמה בכר, דני דסה, משה אסקין, דני עוזיאל וישראל יעקבי**. כוריאוגרפים אלה חווה קשיים כיוון שבישראל לא כל כך הכירו בהם כ"ישראלים". עם זאת, האוכלוסייה היהודית של ארה"ב הייתה גדולה מספיק כדי לעסוק ולקדם ריקודים ישראליים במדינה זו.

בשנות ה-80 היו קצת ריקודים ישראליים באירופה - בבריטניה, צרפת והולנד, אם כי עדיין ברמה נמוכה יחסית, פחות בגרמניה או באיטליה. הדבר השתנה בהדרגה מאז 1990 לערך, במיוחד עם נפילת מסך הברזל. כיום ניתן למצוא ריקודי עם ישראלים במדינות רבות נוספות כמו בלארוס, בולגריה, צ'כיה, הונגריה, לטביה, ליטא, פולין, רומניה, רוסיה או אוקראינה, אם כי בוודאי לא בסדר הגודל של מפגשי ריקודי העם הידועים יותר בישראל או אפילו בארה"ב.

בחלק מחוגי ריקודי העם בחו"ל משתתפים באופן קבוע חמישה-שישה רקדנים בלבד. אחרים מורכבים ממספר גדול יותר וכך קבוצה בה רוקדים כעשרים וחמישה משתתפים כבר נחשבת ל"קבוצה גדולה".

לא פעם ניתן להשוות את כישורי הידע והמחול של הרוקדים בחו"ל עם הרוקדים המתקדמים ביותר בישראל. לרוקדים מישראל יש קצת חוסר אמון ביחס לרוקדים בחו"ל, כך שנראה שהם טוענים לסוג של מונופול על הריקודים "שלהם" ופשוט חייבים להיות טובים יותר מאלה המגיעים מחו"ל.

אם מגרדים מעט את האבק, נראה שיש דור חדש של רוקדים צעירים במדינות רבות המוכנים ללכת בעקבות הרוקדים הוותיקים. שוחחתי עם 17 רקדניות צעירות, מלמעלה מתריסר מדינות, שהיו מוכנות לספר לי על איך הן מצאו את דרכן אל ריקודי העם הישראליים (IFD).

הרזומה הריקודי שלהן אינו זהה. עם זאת, יש בסיפוריהן הרבה דמיון. רואי לציין שלא כולן יהודיות, אך הן שייכות, ללא ספק, לרשת ה-IFD העולמית. דומני שמייסדי הריקודים בארץ לפני כשמונים שנה, מעולם לא חלמו או צפו שדבר כזה יקרה.

למעשה המצב אולי הפוך: כיום במדינות רבות באירופה דווקא רוקדים שאינם יהודיים הם אלה השומרים על ריקודי העם הישראליים בחיים. במינכן למשל, העיר בה אני גר, יש כ-10,000 יהודים וזו הקהילה היהודית הגדולה ביותר בגרמניה (ברלין במקום השני בלבד). כ-90% מאלה המגיעים באופן קבוע למפגשי הריקודים בכל ערב בימי שני - אינם יהודים.

למעשה ללא רוקדים אלה IFD פשוט לא היה קיים בגרמניה. אלה רוקדים מלאי אנרגיה חיובית כלפי ישראל, עם הרבה חריצות ותחושת שליחות.

כל אלה המוזכרות בהמשך הכתבה יכולות להיות אחראיות לחלק גדול מהתפתחות IFD בשנים הבאות. יש בהחלט עוד עשרות רבות הדומות ודומים להן, אך קצרה היריעה מלספר על כולם.

הן שייכות,
ללא ספק,
לרשת ה-IFD
העולמית.
דומני שמייסדי
הריקודים בארץ
לפני כשמונים
שנה, מעולם
לא חלמו או
צפו שדבר כזה
יקרה.

נטלי אסא, בולגריה

נולדה בשנת 1995 בסופיה, בירת בולגריה. בשנת 1997 עברה המשפחה לישראל, אך כעבור כ-5 שנים חזרה לבולגריה. הזמן הקצר בארץ הספיק כדי שהעברית שלה תישאר רהוטה עד היום.

שנת 2004 מסמנת את הקשר הראשון שלה עם IFD כשהחלה לרקוד בגיל 9 במחנות קיץ שאורגנו על ידי הקהילה היהודית בסופיה.

כשהייתה בת 16 הצטרפה ללהקת ההופעות של ה-JCC המקומי, פעילות שהייתה אינטנסיבית ביותר והרפרטואר עורר בה השראה רבה, כמו שאמרה. בהמשך, בשנת 2011 הצטרפה לכמה מחברי קבוצה אחרים לנסיעה ברכב מסופיה לקמפ סוף שבוע ב"נובי סאד" (סרביה), בארגונה של **דינה דייץ'**, ומאז בנוסף לקבוצת ההופעות השתתפה בקביעות במפגשי ההרקדה השבועיים בסופיה.

נטלי לא הסתפקה בזה והתחילה ללמוד ולהתאמן בבית, בלימוד ריקודים חדשים לבדה. בשנת 2014, בגיל 19, עברה נטלי לוונינה על מנת ללמוד כלכלה. כבר שם רצתה להקים להקת מחול משלה. היה חשוב לה לעשות את לימודיה תוך כדי פעילות בריקודי העם שאהבה מבלי שתוותר על אף תחום.

מועדון הספורט הווינאי "הכוח", שנוסד בשנת 1909 (זכה באליפות אוסטריה בכדורגל בשנת 1925), נתן לה את האפשרות והתשתית הדרושה כדי להקים את חוג הריקודים הראשון שלה בהשתתפות כ-15 עד 30 רוקדים.

ב"מחול אירופה" בקובנטרי (אנגליה), 2017

תוך זמן קצר התשלום על האולם התייקר והיא עברה למקום חדש בשם "Jüdisches Institut" (המכון היהודי), לאחר שהתבקשה על ידי מנהלתו, **ג'ולי הנדמן**, להשתלב בתפקיד פנוי. עכשיו לא רק שהובילה שיעור ריקודים למבוגרים, אלא גם הדריכה ריקודים לילדים בגן היהודי. בנוסף, החלה ללמד שיעורי עברית לילדים יהודים.

הרעיון הבסיסי של נטלי היה להביא קצת "ישראליות", דרך השפה העברית, השירים המושרים (רובם בעברית) והריקודים, ובכך להוסיף צבע ועניין לקהילות היהודיות.

למעשה התכנית שלה הייתה להקים להקה להופעות וקיוותה לתמיכת ה-JCC הווינאי. בגלל מגבלות הקורונה נאלצה נטלי לזנוח את תוכניתיה. כמו במדינות רבות אחרות באירופה כל הפעילויות התרבותיות נפסקו למשך קרוב לשנה וחצי.

בתחילת הדרך, ריקודי העם הישראליים היו עבורה רק סוג של בילוי נעים, אך די מהר אלה הפכו לחלק בלתי נפרד מחייה של נטלי כפי שהם כיום.

ברגע שמגפת הקורונה החלה, המצב הפך להיות קשה עם קהילת ריקודים כל כך תנודתית ומשתנה כל הזמן כמו בווינה. נטלי החלה לארגן מפגשי זום קבועים וכמה מפגשי ריקוד באוויר הפתוח בהם השתתפו כ-25-30 רוקדים. לסטנדרטים מרכזיים באירופה זהו הישג לא מבוטל. באוקטובר 2020, לאחר שסיימה את לימודיה, עברה נטלי לברצלונה שבספרד, שם מצאה עבודה. לרוע המזל, גם לאחר שנה שלמה עדיין לא איתרה את התשתית הנכונה להקמת חוג ריקודי עם.

היה חשוב לה לעשות את לימודיה תוך כדי פעילות בריקודי עם שאהבה מבלי שתוותר על אף תחום.

מלו לניאדו, ארגנטינה

נולדה בבואנוס איירס בשנת 1995. כבר מינקותה הייתה קרובה לריקודים כיוון שאביה **ראול לניאדו** ושני אחיו (הדודים שלה) היו פעילים ב-IFD שנים לפני שנולדה. היא התחילה לרקוד, באופן טבעי, כבר בגיל שלוש בקבוצת ילדים במסגרת ה-JCC המקומי, משחקת משחקים מוכווני ריקוד ואף ביצעה אירועי במה קטנים. כמובן גם לוותה את אביה, המורה לריקודי עם ישראליים, לכל ההרקדות תוך שהיא מנסה להעתיק את הצעדים מהרוקדים האחרים.

כעבור כעשר שנים הצטרפה לקבוצת הריקודים של מכבי בואנוס איירס, אחד מכמה ארגונים יהודיים בעיר, כמו "הברייקה" או "אורט ארגנטינה".

כאשר שמלאו לה 15 הייתה למשתתפת הצעירה ביותר בקורס למורים לריקודי עם של שנתיים בחסות "Seminario Rabinico". היה זה אביה ראול, שדאג לקבלה לקורס זה, מכיוון שבדרך כלל המשתתפים צריכים להיות בני שש עשרה לפחות. בשלוש השעות השבועיות הם למדו להכיר המון ריקודים, אך תוכנית הלימודים כללה גם כיצד להתמודד עם דינמיקה קבוצתית או פסיכולוגיה כללית. בקורס הושם דגש על הריקודים הראשונים - החלוציים, בריקודי העם הישראליים, דבר שאפשר לבוגרים לצאת עם ידע מאוזן בריקודים ישנים וחדשים יותר.

בבואנוס איירס יש כתריסר להקות ריקודים. הקטנות עם כ-15 רקדנים, הגדולות יותר עם 30 ומעלה. כמה פעמים במהלך השנה כולם נפגשים ואז רוקדים בצוותא למעלה ממאה רוקדים.

בהיותה בת 17, ממש לפני שסיימה קורס זה, התחילה כבר ללמד קבוצה משלה, בדרך כלל בימי ראשון, אותה הובילה עד אביב 2021, אז הגיעה עם "מסע" לתוכנית חצי שנתית בישראל - תכנית שנוצרה עבור צעירים יהודים בגילאי 18-30.

בשנת 2019 ביקרה לראשונה במחנה ריקודים מחוץ לארגנטינה - "מחול אירופה" באנגליה. ההבדל בין מחנות באירופה ובדרום אמריקה הינו עצום. במחנות בארגנטינה האווירה הרבה יותר אנרגטית. אנשים צועקים, מזיעים ומשקיעים המון אנרגיה. מחנות אלה משמשים אותם יותר כהפנינג ספורטיבי מאשר כאירוע תרבותי. לימודיה על ארגון אירועים ב "Fundación de Altos Estudios en Ciencias Comerciales" (יסוד הלימודים הגבוהים במדעי המסחר) בהחלט יעזרו לה לארגן אירועי ריקודי עם ישראליים נוספים בעיר מגוריה.

באופן אישי, כל חייה של מלו סובבים סביב ריקודי העם והיא רואה בהם דרך ומשימה להפצת הציונות. לאחר שסיימה מלו את לימודיה, עלתה לארץ. באפריל 2021 עברה לתל אביב ועובדת בה כגננת. כשהיא בישראל, ארץ ההזדמנויות הבלתי מוגבלות של ריקודי העם, היא רוקדת לפחות ארבע פעמים בשבוע, לא רק בתל אביב, אלא משתוללת עד לדרום (אשדוד) וגם עד הצפון (חיפה).

מלו לניאדו ב"מחול הונגריה", סרבש, 2018

**"בקורס
הושם דגש
על הריקודים
הראשונים -
החלוציים
בריקודי העם
הישראליים"**

אגנישקה קאנאס, פולין

נולדה בשנת 1990 בגדנסק (דנציג) ולמעשה מעולם לא חשבה על רוקדים. בשנת 2010 חברה שלה, **יולנטה קאליש**, הציעה לה להצטרף אליה להתפלל בקבוצה קאתולית המנסה למצוא קשר לאלוהים באמצעות הרוקדים בהאמה לטקסים הקתוליים, משהו מאוד בגישה של התנועה החסידית.

הם השתמשו במקצבים ורוקדים איטיים ביותר, שמילות השירים נגזרו מהתנ"ך. ב-2012 כאשר החליטה לעשות הפסקה – הקבוצה התמוססה.

שנתיים לאחר מכן פגשה אגנישקה אישה נוספת – **דורוטה נאלץ'**, שהקימה עוד בשנת 2003 קבוצת תפילה נוספת, ששמה "תפילתי". אגנישקה שמחה למצוא אפשרות חדשה לרקוד. הקבוצה כללה בעיקר חמישה, לפעמים שבעה או שמונה רקדנים ורפרטואר הרוקדים היה מצומצם יחסית.

בשנת 2015 **ביאטה קז'יבדה** (במקור מקראקוב) הצטרפה אליהם ונתנה שם חדש לקבוצה – "שמחה", וזו התקיימה עד שנת 2017. זה היה למעשה קורס רוקדים שבועי קבוע בגדנסק, שהתרחק מה"תפילה" באמצעות רוקדים ולמעשה התרכז בתכלית ברורה של "רוקודי עם ישראליים" – שיעור נפרד למתחילים, ואחריו המתקדמים יותר.

בינתיים למדה אגנישקה כיצד להתעדכן יותר ברוקדים חדשים כשהצטרפה למחנה רוקוד "פולין רוקדת", שאורגן על ידי משפחת הקנברג, וכמה סדנאות שאורגנו בוורשה על ידי קבוצה בשם "סנונית", בהנחיית מוניקה לשצ'ינסקה.

כאשר ביאטה נאלצה לעזוב את גדנסק, נטליה הקנברג עברה לעיר זו והקימה בה קבוצה חדשה בשם Roztańczony Gdańsk (גדנסק רוקדת), אותה הובילה עד 2019.

בשנת 2019 אגנישקה, שלמדה שיווק וניהול בתעשייה הימית (יחד עם דורוטה) ושהתחילה בלי שום ניסיון ברוקוד והגיעה לתחום באמצעות התפילות – הפכה תוך פחות מעשר שנים למנהיגת קבוצות של שתי להקות רוקוד: "תפילתי" – עם נטייה לשלב תפילה ורוקוד ו"רוקדים של גדנסק" – כחוג לרוקודי עם טהורים.

היא השתתפה בקורס למדריכים בזום שהעבירה **יעל יעקובי**, בו למדו נושאים רבים כמו דרכי הוראה, רוקודי העם הישראליים מהמייסדים הראשונים ועד היום, ההיסטוריה של הרוקדים הישראליים כמו גם התפתחותם במהלך השנים. טכניקות מחול, כיצד ליצור כוריאוגרפיות במה ואפילו כיצד לחבר רוקוד בעצמך.

באוגוסט 2021 עברה את המבחנים עם 96 בתיאוריה, 95 ברוקוד ו-90 בהוראה. הרוקוד שהיה עליה ללמד היה "שיבולי פז" של **רבקה שטורמן**. בהחלט לא רוקוד קל למדריך מתחיל.

חבריה של אגנישקה הופתעו מהתפתחותה האישית בתחום הפולקלור של מדינה אחרת, עם דת אחרת ולשון מוזרה (עברית). במבט לאחור, היא עצמה מעולם לא ציפתה שהרוקוד יעשיר את חייה בסדר גודל כזה.

אגנישקה קאנאס
התחילה בלי שום
ניסיון ברוקוד
לאחר שהגיעה
לתחום באמצעות
התפילות.

קובי מיכאלי ב"מחול פולניה", 2009

קיקי קוברשיקובה, צ'כיה

נולדה בשנת 2003 בעיר ברנו (ברון). בגיל 13 הפתיעה אותה אחותה הגדולה בשנתיים קאייה קוברשיקובה, ובקשה ממנה להשתתף במחנה סוף שבוע של ריקודי עם באותה עיירה. "ריקודי עם" נשמע לה מוזר? עד אז רקדה רק דיסקו או מחול מודרני, אך קאייה שכנעה אותה והן אכן הצטרפו.

שני מורים אורחים מישראל הוזמנו לאירוע זה שנקרא "מחול ברנו" - **בועז כהן וגידי אייקו**, שניהם מירושלים. הקשיים הראשונים שלה היו להפריד בין רגל שמאל לימין, הרבה יותר מאשר לזכור את רצפי הצעדים בריקודי המתחילים שנלמדו.

כפי שהתברר לה בהמשך, זו הייתה "אהבה ממבט ראשון" - המוסיקה, ה"ביחד", השמחה והכיף. האהבה הזו לא הייתה רק לריקודים, בסופו של דבר היא גם גילתה עניין ביהדות ובישראל, ביחד עם קאייה.

עד מהרה הצטרפה קיקי לקורס הריקודים השבועי המקומי בהובלתה של **פבלה דבורקובה**. בנוסף היא החלה ללמוד עברית בקורס שהציעה הקהילה היהודית המקומית. בשנת 2017 בהיותה בת 14, לקח אותה סבא שלה לשבוע טיול בישראל. מאז היא מעולם לא החמיצה הזדמנות לבקר בכמה שיותר מחנות IFD בצ'כיה, כמו זו בפראג בהנהגתו של **אנדריי נובאק**.

באופן כללי, היא קצת מאוכזבת מכך שהיא לא מכירה עוד מהריקודים הוותיקים יותר, ועוד יותר את ריקודי החלוצים של תחילת הדרך. "איך אוכל להשוות בין הריקודים הראשונים לאלה של היום אם אינני מכירה את הישנים?" היא שואלת. כמעט בכל המחנות במרכז אירופה מלמדים רק את הריקודים החדשים. רקדנים צעירים כמוה לעולם לא יוכלו ללמוד כראוי את הקלאסיקה.

לאחר שסיימה את לימודיה בתיכון בסוף אביב 2021, היא רוצה ללמוד משהו הקשור לחקלאות, בעוד אחותה קאייה כבר עסוקה בלימודי יהדות באוניברסיטת פאלאקי באולומוץ, במרחק של כשעת נסיעה בלבד מעיר הולדתם.

זו הייתה "אהבה ממבט ראשון" - המוסיקה, ה"ביחד", השמחה והכיף. אהבה זו לא הייתה רק לריקודים, בסופו של דבר קיקי קוברשיקובה גם גילתה עניין ביהדות ובישראל.

"מחול צ'כיה" עם קיקי קוברשיקובה, קרלופי, 2018

אלנה מוצ'קו, שוויצריה

נולדה בשנת 2002 בעיירה הקטנה באד טולץ בבוואריה עילית ובשנת 2008 עברה עם אחותה והוריה לשוויץ (קנטון צוג). שם הצטרפה למשך כמה שנים לבית ספר לבלט, ואחריו ריקוד אירובי וג'אז. **כריסטיאן**, אימה, העובדת כרוקחת, החלה בריקודי מעגל ישראלים כבר במהלך לימודיה בטובינגן (דרום גרמניה) ובהמשך במינכן בקורסים השבועיים של הקהילה היהודית בהנחיית כותב הכתבה.

כאשר מלאו לאלנה 12, הציעה לה אימה להצטרף אליה לסוף שבוע ריקודים באולטן (קנטון סולוטורן), בהדרכתו של **עודד הררי**, שנולד בקיבוץ יחיעם, מזרחית לנהריה ועבר לברן כבר ב-1973. מכיוון שאלנה הייתה הרקדנית הצעירה היחידה באירוע זה ולא היה לה מושג מה לעשות, היא ישבה במשך רוב הסדנה ולא ממש התרשמה ממה שעשו המבוגרים... בלשון המעטה.

אולם היא נתנה לעצמה הזדמנות שנייה, כשאמה הזמינה אותה שוב, כעת יחד עם אחותה הגדולה בשנתיים - **אניה**, לסדנה נוספת, הפעם בווינטרטור (קנטון ציריך), גם הפעם בהדרכתו של עודד הררי. גם סדנה זו לא ממש שכנעה אותה שפעילות זו טובה עבורה.

בזמן חופשת הקיץ, אי שם בקרואטיה, אחותה אניה מוצ'קו החליטה ללמד אותה את הריקוד "מימי" של **רפי זיו**. המוזיקה הייתה פשוט מושלמת בעיניה ומעתה היא הפכה למכורה לתחום.

בשנת 2016 הזמינה אימה לעצמה ולשתי הבנות מקום ב"הורה אור", מחנה ריקודים בליל (צרפת) בראשות **בני אסולין**. כשחזרה הביתה המשיכה לרקוד בציריך על בסיס קבוע יותר בחוג השבועי ובמפגשי סוף השבוע של הקהילה היהודית אצל רונית בולג, ובמחנה שנתי של סוף שבוע לריקודים ליד ברן בניהולו של **אורן אשכנזי**.

באופן אישי היא מעדיפה את הריקודים החדשים יותר שבעיניה הם מורכבים וספורטיביים יותר, ולכן מאתגרים יותר. מצד שני, היא רוצה מאוד ללמוד את הריקודים הפופולריים של שנות ה-80 וה-90, אשר נרקדים במחנות במפגשי הערב הפתוחים.

היא גם מתלוננת על העובדה, שבמחנות הריקודים, המדריכים המוזמנים מעדיפים ללמד ריקודים שלהם שכמעט לא נרקדים במפגשים אחרים. במהלך משבר הקורונה נעזרה הרבה ביוטיוב (YouTube) כדי להתעדכן.

אלנה סיימה את בית הספר התיכון בסוף אביב 2021. עבודת הגמר שלה, 52 עמודים, עוסקת בריקודי עם ישראלים ובמשמעות העומדת מאחוריהם. במסגרת עבודת גמר זו חיברה 2 ריקודים משלה עם שילובי צעדים הקשורים לריקודים הישראליים. בעבודתה היא מתארת את חוויותיה בהוראת כמה ריקודים פשוטים לקבוצה של ילדות בנות 12-13, המורכבת מיותר מעשרים רוקדות.

כל אחת מהתלמידות הצעירות הייתה צריכה למלא שאלון קצר על מה חשבה או הרגישה בנוגע לחוויה החדשה הזו של ריקודים שמעולם לא ראתה ולא שמעה עליהם לפני כן. הרוב המכריע של הרוקדות ציינו שהופתעו לטובה עד כמה הריקודים גורמים להן הנאה. זה בהחלט שינה את התייחסותן לכל ממה שמבטאים ריקודים עממיים.

מטרתה של אלנה לעתיד הקרוב יותר היא ללמוד עבודה סוציאלית, בתקווה שתוכל לכלול כאן גם כמה מריקודי העם הישראליים האהובים עליה.

היא רוצה מאוד ללמוד את הריקודים פופולריים של שנות ה-80 וה-90, אשר נרקדים במחנות במפגשי הערב הפתוחים.

נטלי איבאסוב, גרמניה

נולדה בשנת 1994 באודסה (אוקראינה) ועד גיל 8 למדה בבית ספר יהודי בו לימודו גם שיעורים בעברית. בשנת 2002 עברה המשפחה לגרמניה. תחילה לעיירה קטנה בסקסוניה בשם בורסדורף ושנה לאחר מכן ללייפציג, העיר ממנה הגיעו ארצה מייסדות ריקודי העם המוכרים - **גורית קדמן ורבקה שטורמן**.

סבה רצה מאוד לחנך אותה לתרבות יהודית, ולכן הצטרפה לקורסי ציור ושירה ב-JCC המקומי. לאחר כמה חודשים, בצירוף מקרים, נערכה הופעה של המקהלה שלה יחד עם קבוצת מחול בשם "גוונים". למרות שהקבוצה השתמשה במוזיקה ישראלית להופעותיה, הן עדיין לא נחשבו כ"ריקודי עם".

כשראתה את הקבוצה רוקדת, התלהבה נטלי וביקשה באמצעות סבה להצטרף לקבוצה זו. הקבוצה, שכל חבריה מעל גיל 20, דחתה את בקשתה. ארבע שנים לאחר מכן, בשנת 2007, כשנטלי כבר בת 12, היא ניסתה שוב. הפעם ראשת הקבוצה, **גלינה קפיטנובה**, קיבלה אותה.

בשנת 2012, יחד עם 12 רקדניות אחרות מהקבוצה, הן הצטרפו לסדנת ריקודי עם בהדרכתו של **מתי גולדשמיט** וזו הייתה הפעם הראשונה של נטלי לחוות ריקודי עם ישראלים. מאז השתתפה בקביעות במחנות השונים שאורגנו על ידי "ישראלית טנזהאוס" שבסיסה במינכן, ב"מחול גרמניה" בפאפנהיים (עם מורים אורחים כמו **עופר אלפסי, שגיא עזון, דרור דוידי, הילה מוקדסי, איתן מזרחי, תמיר שרצר, אלעד שטמר** ועוד), סדנאות סוף השבוע עם כוריאוגרפים ישראלים (כמו **מיכאל ברזלי, דודו ברזלי, איציק בן דהן, ירון בן שמחון, ירון כרמל, שמוליק גוב-ארי, אבי פרץ, תמיר שלו, רפי זיו** ואחרים), וגם במחנות המתחילים בשם "הורה שלג".

נטלי ביקרה לראשונה בישראל במרץ 2016, בפרויקט "תגלית" המחבר נוער יהודי מהגולה אל ישראל. אף על פי שריקודי עם אינם חלק מלוח הזמנים של "תגלית", המארגנים ביקשו ממנה ערב אחד לעשות לחבר'ה קצת ריקודי עם. היא בחרה ב"צדיק כתמר", "לא אהבתי די" ו"הורה חדרה". הייתה זו טבילת אש אמיתית שכן הייתה זו קבוצה ללא כל ניסיון ריקודי.

בשנים 2019 ו-2020 סיימה גם קורס IFD בהנחיית **תרצה הודס**, יחד עם **לוסי ממן ומרינה אוול**. בינתיים, שינתה נטלי את אזרחותה מאוקראינית לגרמנית ובכן את שמה מנטליה איזאסובה לנטלי איבאסוב.

נטלי עזבה את "גוונים" ביוני 2020 במטרה להקים את קבוצת ההופעות שלה בשם "שמחה" או "Freylach" ביידיש, ובה כעשרים חברים. נטלי לא הסתפקה במתודולוגיה של הובלת קבוצת הופעות כפי שהיה עם "גוונים". לדעתה, הגישה של "גוונים" הייתה קרובה יותר לטכניקה ולספורט ופחות לריקוד ולריקודי עם ישראלים. בהיותה גננת מוסמכת, יכלה לממש את רעיונותיה לא רק בקבוצת הופעות, אלא גם בקבוצת ילדים שזה עתה נוסדה בשם "שמשי", המורכבת מעשרה ילדים. ה-JCC המקומי, הכיר באמביציה, באנגריה ובכישרונה הרב ושלח אותה כמה פעמים לבתי ספר ציבוריים שונים, ובכך הייתה כשגרירה של התרבות היהודית-ישראלית בקרב ילדי בית הספר המקומיים, הלא יהודיים.

באופן אישי, היא מעדיפה את ריקודי העם הקלאסיים מכיוון שיש להם, לדעתה, מגע פולקלוריסטי יותר. היא מבקרת בתוקף את העומס העצום של הריקודים המודרניים. אף אחד בעולם לא מצליח לשנן כמה מאות ריקודים חדשים בשנה. במיוחד, מכיוון שאחוז גבוה מאלה נשכח במהירות אחרי כמה חודשים בלבד.

נטלי הצליחה בכל מה שתכננה לעשות וכעת יש לה זמן רב להקדיש לריקודי העם שהם מטרת חייה, לצד הלימודים שאותם אינה מזניחה.

אף על פי שריקודי עם אינם חלק מלוח הזמנים של "תגלית", המארגנים ביקשו ממנה ערב אחד לעשות לחבר'ה קצת ריקודי עם. היא בחרה ב"צדיק כתמר", "לא אהבתי די" ו"הורה חדרה".

נטלי איבאסוב ומתי גולדשמיט ב"מחול גרמניה" בפפנהיים, 2016

מרינה ויקטוריה הלסמן סרוואצ'אק, ברזיל

נולדה בשנת 2005 בסאו פאולו להורים שבאו מפולין. היא רוקדת מאז ילדותה המוקדמת ואינה יכולה אפילו לזכור תקופה בחייה בלי לרקוד. רקדה ריקודים שונים, לא ריקודי עם אך ריקודים הקשורים לתפילות ולסיפורים מהתנ"ך.

בגיל 4 הצטרפה לקבוצת הריקודים המקומית של JCC לילדים בגילאי 4 עד 8 שנקראו "פרפרים קטנים". כקהילה היהודית הגדולה ביותר בברזיל, בסביבות 80,000, ב-JCC של סאו פאולו יש לא רק להקת מחול אחת או שתיים כמו לרוב הקהילות היהודיות באירופה, אלא תריסר להקות ואף יותר. מרינה טיפסה לאורך השנים בסולם, רקדה בלהקת "פרפרים גדולים", ואחריה ב"כלנית" ובסופו של דבר ב"להקת שלום".

בגיל 13, הכירה ההנהלה את כישוריה והיא התבקשה לסייע בהוראת המחול במועדון ואף הובילה את הקבוצה הזו יחד עם קרולינה מוסרי. יותר מאוחר לימדה גם בקבוצת מבוגרים בגילאים 30-70 ומעט בני נוער.

רפרטואר ההוראה שלה לא כולל רק את "הלהיטים האחרונים" מישראל כמו "רסיסים" של מיכאל ברזיל ויובל טבשי, אלא גם את "ההר הירוק" של בנצי תירם, אותו לימדה לאחרונה. עד כה היא מעולם לא עזבה את ברזיל, אבל אוהבת לטייל ובעיקר להצטרף למספר הגדול יחסית של אירועי ריקוד מקומיים כמו "פסטיבל כרמל" בעיר הולדתה, אשר הצטרפה לצוות הארגון שלו כבר ב-2016.

בשנת 2019 השתתפה במחנה בשם "מחול ברזיל", בניהולו של **לוקאס שוויץ**.

עוד מחנה מיוחד בהחלט עבורה הוא "פסטיבל הבה נצא במחול", שהחל בשנת 1970 בריו דה ז'נירו, וחגג לא מכבר 50 שנה להיווסדו, בראשותם של **אנדרה שור וסרג'יו רוזנבוים**. למרות מגפת הקורונה הם לא ויתרו ויצרו בשנת 2020 את פסטיבל האינטרנט הראשון "Festival Hava Netze Be'Machol" שכלל מחווה יפה לכוריאוגרף הידוע לואיז פיליפה ברבוסה, שנפטר באותה שנה.

לקראת הפסטיבל הזמינו המארגנים את כולם להגיש כוריאוגרפיה של ריקודים חדשים. מתוך עשרים וארבעה ריקודים נבחרו שמונה לעלות לגמר באירוע עצמו. בין אותם 8 ריקודים נבחרה גם הכוריאוגרפיה של מרינה (יחד עם **ברונה שטיינברג**) ששמה "עושה לי טוב" לשיר של אגם בוחבוט. למרות שדורגה במקום השביעי, זאת הייתה עבורה הצלחה ראשונה ופנטסטית.

בתחילת 2021 הצטרפה ל"חאלבה" כמורה נוספת. זוהי פלטפורמה מקוונת פופולרית שפותחה על ידי **אילי ספיזאק** (לונדון), עם הפעלות זום מקוונות שונות בה צופים בכל רחבי העולם.

ביחס למספרם העצום של ריקודי העם, היא מודעת לכך שצריך להתקדם עם הזמנים המשתנים. חברות נתונות לשינויים כל הזמן וכך גם ריקודי העם הישראליים. עם זאת, ניתן להעריך התפתחות זו רק מתוך הכרה מלאה של ריקודים קלאסיים וישנים יותר.

מלאני פרוהליך, אוסטריה

נולדה ב-1994 בווינה וככל שהיא זוכרת, היא רקדה לפני שהצליחה ללכת. בתקופת הגן לקחה במשך כמה שנים שיעורי בלט כמו הרבה ילדות אחרות בגילה. היה לה מזל שהייתה לה סבתא, **מוניקה מאכט**, שאוהבת לרקוד, וזו לקחה את נכדתה, כבר מגיל שלוש, לאירועי ריקודי עם שונים. האירוע הראשון שמלאני זוכרת באמת היה בשנת 2000 במחנה ריקודים בלברוש (אלסאס, צרפת) ליד הגבול הגרמני. זה בוודאי היה מרשים עד כדי כך שהיא זוכרת את שמות המורים שהוזמנו עד היום: **בוני פיה, יורם ששון, חיים וקנין, ורפי זיו**. אז היא למעשה למדה את רוב הריקודים על ידי צפייה מהצד, פשוט מנסה ניסה לעקוב אחר רקדנים אחרים.

עד מהרה הצטרפה מלאני לסבתה בשעות אחר הצהריים בארגון שיעורי הריקוד בווינה בערבי שני ושבת, ברובע השני בווינה, אשר עד מלחמת העולם השנייה היה ידוע כ"המחוז היהודי" של בירת אוסטריה. כאשר נמנע מדי פעם מסבתה להגיע להדרכה, לקחה מלאני בשמחה את הובלת המפגשים.

בשנת 2016, בתחרות ריקודים ב"מחול הונגריה" שאורגנה על ידי Gyorgy (Ubul) Forgacs היא זכתה

ב-JCC של
סאו פאולו יש
לא רק להקת
מחול אחת או
שתיים כמו
לרוב הקהילות
היהודיות
באירופה, אלא
תריסר להקות
ואף יותר.

בפרס השני. במשך שנים שתיהן, מלאני וסבתה, השתתפו ברבים מסופי השבוע של ריקודי עם במינכן המאורגנים על ידי "Israelisches Tanzhaus".

שתיהן ארגנו גם סדנאות סוף שבוע משלהן בווינה, בחמש עשרה השנים האחרונות, עם ספי אביב, ערן ביטון, גדי ביטון ואחרים.

מלני גם רוקדת בלהקה המקומית "הבה נגילה", המאורגנת כעמותה מוכרת, מופיעה בחגים יהודיים שונים ואף רקדה על הבמה ב"משחקי המכביה ב-2011" בווינה עם כוריאוגרפיה לבמה של **מתי גולדשמיט**.

רוב זמנה הפנוי קשור איכשהו לריקודי העם הישראליים. מכיוון שאין אף גבר זמין לריקוד בווינה, לפחות לא בריקודי עם, הרי שריקודי הזוגות אינם אופציה עבודה. לפיכך, היא רוקדת רק ריקודי מעגל ושורות. היא בהחלט מעדיפה את הריקודים החדשים יותר, עם המוזיקה הים תיכונית ועם הצעדים המורכבים יותר.

אלכסנדרה פנטיס, רומניה

נולדה באורדיאה (גרוסוארדיין), מערב רומניה, בשנת 1999. החלה לרקוד בגן, בעיקר למקצבים לטיניים. כשהייתה בת 11, אמה, שהכירה ביכולות הריקוד והמוטיבציה שלה, הציעה לה להצטרף לקבוצת תחפושות רומנית מסורתית, להקה עממית בשם "פלוריל ביהורולוי", בה הייתה חברה במשך שמונה שנים. בשנת 2016 הצטרפה לקבוצת ריקודים מסורתית אחרת בשם "להקת ריקודי קשת" שמתר-כזת בריקודים גרמניים.

החיבור לריקודי העם הישראליים הגיע למעשה רק במקרה. בשנת 2016, לאחר שיעור באנגלית, אחת מחברותיה לכיתה בשם אנה ססיליה בוסבשי, סיפרה לה על להקת הריקודים המקומית של ה-JCC "אור

נעורים", בראשות **פוטו אילדיקו** (כוריאוגרפיה) ו**אלכסנדרניה צ'לו** (הנהלה). אלכסנדרה נעשתה סקרנית, ואחרי שהקבוצה הרומנית הראשונה שלה התפרקה ומאוחר יותר גם הקבוצה השנייה, כלומר "Ansamblul «Folcloric «Vetre Bihorene»", היא הייתה נחושה לנסות משהו חדש עם להקת הופעות שלישית.

הזמן ב"אור נעורים" מחולק לשני חלקים: מחצית אחת מיועדת להופעות, המוצגות בעיקר במסגרת חגי ישראל, והמחצית השנייה שמורה לריקודי עם רגילים. היא חושבת שהריקודים המודרניים מאתגרים יותר, בהשוואה למבנה הפשוט יותר של מרבית ריקודי החלוצים, אף על פי שכמו שהיא מודה, היא כמעט לא מכירה אף אחד מהם.

היא אוהבת במיוחד את ההרגשה של "להיות חלק" מקהילת מחול מאוחדת כפי שקורה בריקודי עם ישראליים וכפי שחוותה בשנים האחרונות כאשר השתתפה למשל, במחנה בן 5 ימים "מחול הונגריה" בסרוואס, נסיעה קצרה יחסית ברכב. שעתיים מעיר הולדתה.

הריקודים הישראליים, היא אומרת, אינם כמו "ריקודים רומניים" העשויים להיות שונים מאוד באופיים מאזור לאזור. ובוודאי, שאין "הורה רומנית" אחת. ככל הנראה, היא מוסיפה, שלאכזבתם של ישראלים רבים, ובניגוד לכל הטענות, שום רומני לא יכיר ב"הורה הישראלית" כמשהו רומני.

אלכסנדרה לומדת מתמטיקה ואינפורמטיקה (מדעי המחשב). היא בסמסטר האחרון בשתי המגמות והייתה רוצה לעשות מאסטר כדי שתוכל להפוך למורה למתמטיקה. במקביל ללימודיה, היא עומדת לסיים

אורן אשכנזי ב"מחול רומניה" בפרדל שנצפאס, 2011

קורס דו-שנתי במחול רומני מסורתי בבית הספר לאמנות "פרנסיסק הוביק", המורכב משני מפגשים בשבוע במשך כשעתיים-שלוש כל אחד. לימודים אלה יצרו בסיס עבודה להיות גם מורה בתחום הריקוד בכלל והריקוד הישראלי בפרט.

היא הופתעה לשמוע שריקודי הזוגות הם הפופולריים ביותר בישראל. באופן אישי היא מעדיפה ריקודי מעגל בלבד. היעדרם של גברים רוקדים, לא רק ברומניה, אלא גם במדינות רבות אחרות באירופה, משאיר יותר מדי נשים, לעתים קרובות מדי, יושבות משועממות, כאשר ריקודי הזוגות נערכים.

היא אוהבת במיוחד את ההרגשה של "להיות חלק" מקהילת מחול מאוחדת כפי שקורה בריקודי עם ישראלים וכפי שחוותה בשנים האחרונות

חטה היינון, פינלנד

נולדה בשנת 1999 בוואסה, עיר אוניברסיטאית עם כ-60,000 תושבים (25% מהם דוברי שוודית), כ-440 ק"מ צפונית להלסינקי. בגיל 6 הצטרפה לחוג בלט לילדים, מלווה במופעי המחול הרגילים להורים בחג המולד ובאביב. שיעורי הריקוד שלה כללו גם היפ הופ וריקוד מודרני.

הקשר הראשון שלה עם IFD קרה ב-2007, כאשר הצטרפה לאמה אליסה לסמינר סוף שבוע בהלסינקי, בירת פינלנד, בהדרכתו של ירון מישר.

האם אליסה התחילה לרקוד ריקודים ישראלים יותר מעשרים שנה לפני כן, תחילה עם Wim Van Ser בהולנד, אך עברה לפינלנד בתחילת 1970 ובשנים הבאות רקדה עם מורים שונים בפינלנד.

זה נראה טבעי שחטה הלכה בעקבות אמה. היא רוקדת בעיקר ריקודי מעגל. מעולם לא הייתה לה הזדמנות אמיתית להצטרף בקביעות למפגשי ריקוד שבועיים, אך אהבה לעבור ממחנה למחנה, כמו "מחול צ'כיה" בשנת 2011, "מחול אירופה" בשנת 2013, "מחול בלטיקה" בשנת 2013 ושלוש פעמים "מחול הונגריה".

היא לעולם לא הייתה יושבת בצד בעת הריקודים אלא פשוט מנסה להעתיק מאחרים את רצפי הצעדים של הריקודים שלא ידעה ואלה היו רבים מאוד בהרקדות הערב.

בשנים 2016-2018 התבקשה חטה על ידי קבוצת כנסיות בעיירה בשם Seinäjoki, (נסיעה של כשעה דרומית מזרחית לוואסה), ללמד ריקודים למתחילים ונענתה לאתגר.

אין לה העדפה לריקודים ישנים או חדשים או לריקודים עם מוזיקה מזרחית, למשל. היא אוהבת את האתגר: "כמה שיותר מהיר, יותר כיף", כפי שהיא אומרת.

יתרון גדול לדעתה הוא התחושה של לרקוד יחד עם עשרות אנשים ממדינות אחרות, במחנות הריקודים. היא מקווה להצטרף לכמה שיותר מפגשי ריקודים ברחבי העולם ולרקוד את הריקודים שהיא יודעת עד כה ולשלב את כישרונה לקחת ריקודים וללמוד אותם במהירות.

יתרון גדול לדעתה הוא התחושה של לרקוד יחד עם עשרות אנשים ממדינות אחרות, במחנות הריקודים. היא מקווה להצטרף לכמה שיותר מפגשי ריקודים ברחבי העולם ולרקוד את הריקודים שהיא יודעת עד כה ולשלב את כישרונה לקחת ריקודים וללמוד אותם במהירות.

הטה לומדת כרגע טכנולוגיית אנרגיה באספו, העיר השנייה בגודלה בפינלנד, ושומרת על כישורי המחול באמצעות שיעורי בלט בהם היא משתתפת.

חטה היינון ב"מחול הונגריה", שרביס, 2018

דומיניקה צ'אקלביץ, ליטא

נולדה בשנת 2002 בוילנה. מילדותה היא רואה את עצמה כרקדנית מקצועית. התחילה בגיל 6 עם בלט. היא לא חשבה לבזבז את זמנה הפנוי שאחרי הלימודים לבילויים. הצעירים בגילה רקדו חמש פעמים בשבוע, במשך שתיים. הקורסים כללו חזרות להופעות פומביות ובהמשך אף השתתפות במספר תחרויות במדינות כמו לטביה או רוסיה.

ריקודי עם ישראליים נכנסו לחייה מאוחר יותר. נראה שהתחברה אליהם כיוון שאמה, **ריטה צ'אקלביץ**, נהגה לשמוע ברכב מוסיקה ישראלית בלבד, שירים שלרובם חוברו ריקודים. היא לא רוצה להאמין שלכל מנגינה יש צורך לחבר רצף צעדים אחר.

דומיניקה גדלה עם המוסיקה הנכונה באוזניים ובסופו של דבר חוותה ריקודי עם ישראלים בגיל 12, כשאמה לקחה אותה למחנה במילאנו (איטליה), מחנה "אביב", שאורגן על ידי **רוברטו בגנולי ויהודה רחמני** ועם המדריכים **דודו ברזילי ואבי לוי**.

כרקדנית מיומנת לא הייתה לה שום בעיה לעקוב אחר הסדנאות של ריקודי המתקדמים. רק כעבור שנתיים היא הצטרפה לשיעורים השבועיים של אמה ואף לימדה גם ריקודים במחנות הקיץ היהודיים של המדינות הבלטיות (ליטא, לטביה ואסטוניה).

השיאים האולטימטיביים מבחינתה היו החופשות המשפחתיות בישראל בהן היא ואמה השתתפו בכמה שיותר הרקדות והזכורה ביותר היא ההרקדה בשבתות, בחוף גורדון בתל אביב.

בסתיו 2018 אמה ריטה, ארגנה יחד עם **אלנה גורליק**, את המחנה בן שלושת הימים בוילנה - "לריקוד". דומיניקה השתתפה ועזרה מאחורי הקלעים.

בימים אלה היא לומדת מחול באוניברסיטת מידלסקס בלונדון, שבאופן טבעי כוללים לא רק את הריקוד עצמו, אלא גם נושאים כמו אנטומיה והיסטוריה של המחול. במסגרת המחקרים הללו, אחד המאמרים שלה עסק ב-IFD וכתרתו "ההיסטוריה והיצירה של מחול העם הישראלי וקשריו לטיפול במחול".

מכיוון שידוע לה על כמה מקומות בהם רוקדים בלונדון, היא מחכה בקוצר רוח שהגבלות הקורונה יוסרו ומפגשי הריקודים יחזרו לפעול כסדרם.

היא בהחלט מעדיפה מוזיקה ישראלית של ריקודי עם על פני מוסיקה מודרנית, אולם עם השנים הבינה ש"בניית בית אינה מתחילה מהקומה השנייה". לכן המוסיקה של הריקודים הראשונים מושכת את תשומת לבה. דומיניקה משוכנעת שהריקודים של ימינו היו נראים אחרת ללא הבסיס שהניחו דור הראשונים.

זוהו ציטוט מדבריה: "זה הריקוד הישראלי המחדיר רגשות ומטרות לחיי היומיום שלי. כשאני רוקדת, אני שוכחת הכל, אני מרגישה חופש".

"הריקוד הישראלי החדיר רגשות ומטרות לחיי היומיום שלי. כשאני רוקדת, אני שוכחת הכל, אני מרגישה חופש".

"מחול בלטיקה" בוילנה, ליטא, 2018

איריס פינטו, טורקיה

נולדה בשנת 1997 באיסטנבול. במקביל לכניסה לכיתה א' התחילה גם בצעדי הריקוד הראשונים שלה והצטרפה לבית ספר לבלט לילדים, אך לאחר פחות משנתיים החליטה לעזוב מכיוון שהרגישה ביישנית מכדי לבטא את עצמה דרך המחול. במקום הבלט הצטרפה לתוכנית שבת וראשון במרכז הקהילה היהודית, ושם פגשה ילדים אחרים ולמדה יותר על החיים היהודיים.

תוכניות חדשות אלה, בקהילה היהודית, הוצגו בעיקר על ידי סבה שלמד כמה שנים בישראל והביא אתו גם את הרעיון של ריקודי עם לקהילה של כ-20,000 יהודים - הגדולה ביותר בטורקיה. אביה רקד ריקודי עם ישראליים, את הריקודים הקלאסיים ובעיקר הכין מופעי מחול עם להקת "שמש כרמיאל" (כן, זו שהגיעה כל שנה לפסטיבל כרמיאל), לרגל החגיגות בחגים היהודיים.

קבוצת "שמש כרמיאל" נועדה לרוקדים מעל גיל 30 ומופיעה עד היום. הקבוצה מנוהלת על ידי ורדה דרסה עם הרבה תמיכה של **שלמה ממן**.

בגיל 12 הצטרפה איריס לחוג הריקודים לצעירים אותו הדריכה ואלרי בהאר. בחוג זה רקדו כ-20-15 צעירים ומאז 2010 שולח מדי שנה ה-JCC של איסטנבול משלחת קטנה ל"מחול אירופה" בהנהלת מוריס סטון. תורה של איריס הגיע בשנת 2014 והיא נדהמה מכמות הריקודים שנרקדו במפגשי הערב. כמאה הריקודים שהכירה מהבית, כמעט ולא הושמעו במחנה זה.

בשנת 2015, כשהייתה רק בת 18, עברה לשיקגו כדי ללמוד פסיכולוגיה ומדעי הקוגניציה באוניברסיטת נורת'ווסטרן. לקח לה שנה שלמה להסתגל לסביבה בלי לרקוד. בביקור מולדת בשנת 2016 השתתפה במחנה ריקודים השני שלה - "מחול הונגריה", בהנהלתו של **ג'ורג'י (אובול)**.

כשחזרה לארה"ב, הזמין אותה פיל מוס לנסות את המחנה שלו - "מחול מרכז". נראה שזו הייתה נקודת מפנה מסוימת עבורה כיוון שמאז ביקרה באופן קבוע, לא רק במפגשים השבועיים של **פיל מוס**, אלא גם באלה של ברוריה כהן.

עד שחזרה לאיסטנבול בסתיו 2020, הספיקה איריס להשתתף במחנה נוסף, זה שבבוסטון הנקרא "יד ביד", בהנהלת צוות של שלושה: רוני אפרת, יהודה וישני ורינה ווגמן.

מאמצייה להקמת קבוצה לריקודי העם בקמפוס, יחד עם סטודנט עמית, נתמכו כלכלית על ידי "הלל" - ארגון הקמפוס היהודי הגדול בעולם, אך הופסקו לאחר כמעט שנתיים בשל מיעוט משתתפים.

הדרך היחידה להישאר מחוברת לתחום בתקופת הקורונה, הייתה עבורה באמצעות הפעלות מקוונות, ב"הרקדות בלייב", במיוחד אלה של **אילי ספיזאק** ששודרו מלונדון. כדי לא לשכוח את הצעדים ולהישאר בכושר, איריס רוקדת בביתה בכוחות עצמה. היא אוהבת את מגוון המוזיקה, ואת מגוון הצעדים שיש בריקודי העם הישראליים וכמובן את המגוון של סוגי הריקודים. אין ספק שהיא מעדיפה את תחושת ה"ביחד" של הריקודים האמיתיים בקהילה.

מצד שני היא מדגישה שב"הרקדות אונליין" אלה יש משהו שהלך לאיבוד בהרקדות הרגילות הנערכות באולמות: ראשית, לעיתים נדירות מוכרז באולם שם הריקוד. איך אדם, בלי ידע ראוי בעברית, יכול לזכור את שמות הריקודים כאשר הם בקושי נאמרים. שנית, יש בעיקר הפסקה בין הריקודים שנותנת זמן לנשימה. ושלישית, לפחות במפגשי הזום של אילי, לרוב מתווסף שמו של הכוריאוגרף או אנקדוטה זעירה לריקוד הספציפי.

היא מודעת לכך שלמרות ההתפתחות עצמה של הריקודים, קשה לעורר ילדים צעירים להצטרף לריקודים אלה. איריס נהנית מהאתגר של לימוד ריקודים חדשים, אך מתגעגעת לדבקות הישראליות, שהיו פופולריות כל כך בשנות השבעים והשמונים.

נהנית מהאתגר של לימוד ריקודים חדשים, אך מתגעגעת לדבקות הישראליות, שהיו פופולריות כל כך בשנות השבעים והשמונים.

**בריקודי העם
הישראליים היא
מעדיפה את
אלה המודרניים
יותר עם יותר
אתגר. עם זאת,
כדי לשמר את
ההיסטוריה
היהודית, חשוב
לה לדעת את
ריקודי החלוצים.**

נולדה בשנת 2000 בליברץ (רייכנברג, צ'כיה) ועברה עם משפחתה בשנת 2014 לקופנהגן, בירת דנמרק. התחילה ללמוד בלט ותיאטרון בגיל שש. צעדיה הראשונים בריקודי עם ישראליים החלו כעבור ארבע שנים לתקופה של כשלוש שנים, מכיוון שאמה, **אנדראה גרוסובה**, כבר עסקה בתחום זה.

אחת הסיבות למעבר לדנמרק הייתה הסיבה שהוצאה לה מלגה, מבית ספר פרטי, כדי שתלמד ותתרכז בלימוד ריקוד הג'אז ובמחזות זמר כדי שתהיה רקדנית מקצועית.

את ריקודי העם למדה להכיר בשנת 2019, כאשר כל המשפחה החליטה להשתתף ב"מחול צ'כיה" באותה השנה. המחנה עורר בה כל כך הרבה השראה, וגרם לה להצטרף באותה השנה גם ל"מחול אירופה" ול"מחול הונגריה". דבר אחד שאהבה במיוחד באנגליה היה התוכנית המדויקת, עם הקפדה על משמעת ולוח זמנים ושכללה, בין היתר, גם תרגול למופע מחול.

בינתיים היא לומדת מחול מודרני ב"Sceneindgangen Versatile Dance Education" בקופנהגן. למרבה הצער, נראה כי דנמרק אינה המקום להקמת "חוג ריקודים רגיל" כפי שציינה בעצב. היא רוצה ומנסה לרקוד ריקודים ישראליים כמה שיותר, כאשר הזמן והכסף מאפשרים לה זאת. כרקדנית מקצועית, בריקודי העם הישראליים היא מעדיפה את אלה המודרניים יותר עם יותר אתגר. עם זאת, כדי לשמר את ההיסטוריה היהודית, חשוב לה לדעת את ריקודי החלוצים.

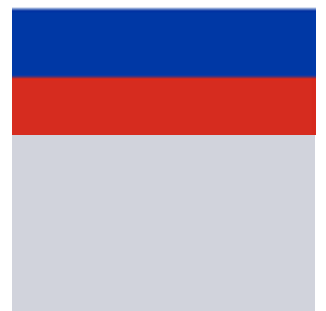
פולינה סוטניקובה, רוסיה

נולדה בשנת 2000 בפרם (רוסיה) ורקדה מילדותה המוקדמת, ריקוד מודרני וקלאסי. בהיותה חברה בצוות תחרות ריקודים בשם "קונפיטי" (ממתקים), הייתה לה ההזדמנות לנסוע למדינות כמו פינלנד, גרמניה, מונטנגרו ושבדיה.

בזמן שלמדה ספרדית ואנגלית באוניברסיטה, דודתה **אולגה וטלסובה** המליצה לה לנסות פעם אחת ריקודי עם ישראליים ולמעשה שלחה אותה בשנת 2019 ל"מחול אירופה" בקובנטרי (אנגליה), מחנה שאולגה עצמה השתתפה בו כמה פעמים. בפעם הראשונה ב-1994, הרבה לפני שפולינה נולדה...

עבור פולינה זו הייתה הפעם הראשונה בה התוודאה לריקודי עם ישראליים והצליחה ללמוד למעלה משני תריסר ריקודים תוך ארבעה ימים בלבד. בעקבות מחנה זה התאהבה בתחום. כרקדנית מנוסה לא היו לה בעיות אמיתיות בלימודם ושינונם של כל הריקודים כולם.

עם הידע הבסיסי הזה, רצתה מאוד ותכננה להקים בעיר מגוריה חוג לריקודי עם ישראליים כמפגש שבועי. ריקודים שלא היו בעירה עד כה. למרבה הצער, בגלל מגבלות הקורונה היה צריך לחכות עם רעיון זה שלא התממש עד כה.

פולינה סוטניקובה ב"מחול אירופה" בגלוסטרשייר, אנגליה 2019

**עם הידע הבסיסי הזה, רצתה מאוד
ותכננה להקים בעיר מגוריה חוג לריקודי
עם ישראליים כמפגש שבועי.**

אוליה ספקטורובה, הרפובליקה של קרים

אוליה ספקטורובה בשיעור תיפוף, "מחול אירופה" בקובנטרי, אנגליה 2017

נולדה בשנת 1991 בסימפרופול, בירת חצי האי קרים, אז חלק מאוקראינה ובשנת 2014 נמסר לפדרציה הרוסית. כמו ילדים רבים בגילה, התחילה, בגיל 3, ללמוד כמה שיעורי ריקוד למשך כארבע שנים, בעיקר בתחום הריקודים הסלוניים. לאחר מכן הייתה בהפסקה גדולה בתחום וכשסיימה בגיל 17 את בית הספר התיכון הצטרפה ללהקה שהופיעה בריקודים.

כעבור חמש שנים החליטה להיכנס לתכנית "מסע" הממומנת בחציה על ידי ממשלת ישראל וחציה על ידי הסוכנות היהודית. כך עברה לחצי שנה לתל אביב וצברה ניסיון עבודה בינלאומי בהנדסת מבנים. אף על פי שהכינה את עצמה בבית לתכנית זו עם שנתיים של לימודי עברית, הידע שלה בשפה לא היה מספיק טוב לשיחות בעברית. היה לה מזל ששפת האם של המדריכים שלה הייתה... לא במקרה - רוסית.

לאחר שחזרה לעיר הולדתה עם סוג של "תודעת שליחות יהודית" מסוג חדש, הצטרפה לקבוצת "הילל" של הקהילה

היהודית המורכבת מאנשים בגילאי 16-26. הם נפגשו פעם בשבוע, בדרך כלל בשבת. התוכנית כללה גם ריקודים, אם כי היו אלה ריקודים ומוזיקה עם מוטיבים של ריקוד אתני יהודי ממזרח אירופה.

כפי שאוליה אומרת, לקהילה היהודית יש פרטואר בסיסי של שמונה עד עשרה ריקודי מעגל "חלוציים", שמעולם לא נחשבו כ"ריקודי עם ישראלים" - הם פשוט נחשבו ליהודיים. בשנת 2017, כשהגיעה הזמנה ממוריס סטון, הוחלט לשלוח את אוליה לאנגליה להצטרף ל"מחול אירופה" ה-40. זו הייתה עבורה הפעם הראשונה שחוותה ריקודי עם ישראלים. היא פשוט מעולם לא שמעה על כך קודם לכן.

לאחר ניסיון זה של שבועיים ריקודי עם באנגליה, חזרה הביתה ולימדה ב"הילל", בחוג של אלכסנדרה גורליק כמה מהריקודים שלמדה שם. עם פרוץ המגיפה, עזבה אלכסנדרה את הקבוצה והיא התפרקה.

אוליה אוהבת את הריקודים הישראליים כיוון שאלה מחברים אותה לא רק לישראל כמדינה, אלא גם לשפה העברית, לדיבור טוב יותר, ולמעשה הם יוצרים סוג של "ביחד" שלא חוותה קודם לכן. למרבה הצער, יש בקהילה היהודית הקטנה של סימפרופול, חוסר בצעירים כך שקשה לבנות קבוצת ריקודים חדשה שהיא ממש קיוותה להוביל.

נוריאן לארוג', צרפת

נולדה בעיר לאבל (מחוז בריטני בצרפת) בשנת 1998. עיירה קטנה עם אוכלוסייה של כ-50,000 תושבים בצפון מערב צרפת. היא אומרת שהחלה לרקוד ריקודי עם ישראלים, בערך בגיל שלושה חודשים, כיוון שאביה הוא מדריך המחול והכוריאוגרף פרדריק לארוג', שהכיר את אמה של נוריאן - סולווייג, במחנה ריקודי עם. סולווייג גדלה בכפר קטן ליד מונפלייה, בדרום צרפת, יחד עם משפחתו של המדריך וינסנט פארודי.

בגיל שלוש החלה נוריאן בשיעורי בלט, ולאחר מכן החלה ללמוד ריקוד עכשווי ומודרני. כנערה, הצטרפה לאביה כשהדריך ריקודי סלסה, טנגו, ורוקנ'רול.

בבית הושמעה בעיקר מוזיקה עממית שבוודאי עיצבה אותה ואת אחותה הצעירה מאיבן. במחנות הריקודים, נוריאן תמיד הייתה כוכבת קטנה. בגיל צעיר, משתתפי המחנה לקחו אותה ביד לרקוד איתם במעגל כשהיא עוקבת אחר ההנחיות ככל שניתן.

מחנה הריקודים הראשון אליו הצטרפה כרוקדת היה בגיל 10 באוביני, בהנהלת בני אסולין, שם החלה לרשום הערות ושמות ריקודים בעברית ובצרפתית, ואפילו רצפים של צעדים. היא עדיין שומרת מחברת זו.

אוהבת את הריקודים הישראליים כיוון שאלה מחברים אותה לא רק לישראל כמדינה, אלא גם לשפה העברית, לדיבור טוב יותר, ולמעשה הם יוצרים סוג של "ביחד"

אחרי המחנה באוביני השתתפה נוריאן לאורך השנים בכמה עשרות מחנות ריקודים אחרים. בגיל 17, לאחר שקיבלה את תעודת הבגרות, עברה לנאנטס, שם הצטרפה לשיעורי ריקודי-עם בהנחיית **אודיל הרבי** וכעבור זמן קצר גם לימדה שם בעצמה. לדבריה בחירת הריקודים שלימדה הושפעה מאוד מהמוזיקה שנראתה לה מושכת.

במסגרת לימודיה, ספרות השוואתית (אנגלית וצרפתית), עברה לשנה אחת לאדמונטון, בירת אלברטה (קנדה). אחת הסיבות שבחרה בעיר זו מכל הערים האחרות הייתה קיומם של מפגשי ריקודי עם קבועים ב-JCC המקומי, בהנחייתה של **מירב אור**.

נוריאן הופתעה כמה מהר התקבלה לחברה היהודית הזו כרקדנית "לא יהודית". בצרפת, כמו במדינות רבות אחרות במערב אירופה, ריקודי העם הישראליים אינם חלק מהחיים היהודיים, לפחות לא הריקודים בהם אנו עוסקים כאן כיוון שאלה קיימים דווקא בסביבה חברתית לא יהודית אלא חילונית.

לאחר שנה בחו"ל נוריאן חזרה לנאנטס (צרפת) ולאחר מכן עברה לליון שם סיימה את לימודיה כדי להיות מורה בגימנסיה.

אין ספק שמגפת Covid-19 השפיעה על שאיפות הריקוד שלה, אך היא מעולם לא הפסיקה לרקוד, גם אם הבמה שנבחרה הייתה צריכה להיות רק סלון ביתה.

כיום היא גרה בעיירה האלפינית צ'מברי (אוכלוסייה של כ-60,000 תושבים), מדרום לג'נבה וממזרח לליון, עובדת כמורה בבית ספר. שם היא רוקדת במפגש ריקודי עם קבוע בו משתתפים כ-25 רוקדים.

כששאלתי על מבול הריקודים החדשים שמוצגים מדי שנה היא משכה בכתפיה. "הטובים ביותר ישרדו", אמרה. היא הכי אוהבת ריקודים מובנים מבחינה הגיונית. "אני מתגעגעת לרבים מהריקודים הקלאסיים מכיוון שהם כולם 'מבוגרים' ממני", היא מציינת. רק לאחרונה למדה מהאינטרנט את הריקוד "שיר".

חלק גדול מחייה החברתיים מבוסס על מעורבות גדולה בריקודי העם: "פשוט לא הייתי עצמי בלי הריקודים האלה" היא אומרת.

נטליה הקנברג, פולין

נולדה בשנת 1990 בעיר גליביצה (גליביץ, שלזיה עילית), המקום בו ב-31 באוגוסט 1939 זיף "שוצשטאפל" (SS) הגרמני פיגוע שהופעל על פי החשד על ידי תחנת הרדיו המקומית ששימשה עבור הנאצים עילה לפלישה לפולין בתחילת מלחמת העולם השנייה.

מחול מכל סוג שהוא לא היה במשפחתה עד שעברו בשנת 2002 לוורשה. זמן קצר לאחר מכן, אביה שמע במקרה הודעה שפרסמה המדריכה **מוניקה לשצ'ינסקה** לקבוצת הריקודים שלה הנקראת "סנונית". המודעה חיפשה רוקדים חדשים לקבוצה. אמה של נטליה, **לוצינה הקנברג**, מורה לספורט, לקחה אותה (בת 12) ואת אחותה הגדולה מרים לקבוצה לשיעור ראשון, שם למדו ריקודים כמו "הורה חדרה" ו"כליזמר".

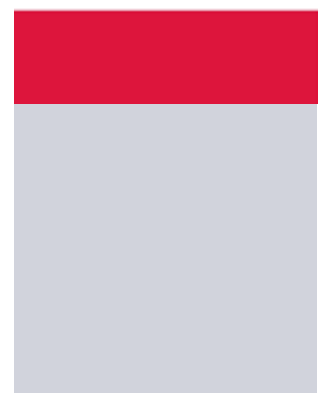
נטליה אהבה לא רק את המוזיקה. היא התרשמה במיוחד מאווירת האחדות והאושר שכולם הקרינו. מאחזת הידיים במעגל (מה שבישראל כבר "לא אופנתי"), מהצורך לעקוב אחר רצפי צעדים קבועים במקום לאלתר, דבר שלא אהבה.

בשנת 2002 נטליה עדיין נחשבה צעירה מכדי להשתתף בקביעות במפגשים, אבל אחותה ואמה הצטרפו בקביעות ובבית לימדו גם אותה את מה שלמדו.

בשנת 2003 חזרה אחותה **מרים** מ"מחול הונגריה" ולימדה את נטליה ריקודים חדשים ומודרניים יותר. משנת 2004 ואילך, כשהיתה בת 14, החלה להשתתף בקביעות במפגש השבועי של "סנונית".

מחנה המחול הראשון אליו הצטרפה היה בשנת 2007, ואורגן על ידי אותה להקת מחול בעיירה הקטנה סרובורוב, קילומטרים ספורים מדרום מזרח לוורשה, עם המדריך מישראל בועז כהן. החוויה של לימוד ריקודים חדשים ממדריך ריקוד ישראלי אמיתי והשתתפות באירוע זה חיזקה את אהבתה לריקודי העם.

חלק גדול מחייה החברתיים מבוסס על מעורבות גדולה בריקודי העם: "פשוט לא הייתי עצמי בלי הריקודים האלה" היא אומרת.

נטליה הקנברג ורפי זיו ב"מחול בלטיקה" בוולנה, ליטה 2018

נטליה המשיכה ללמוד ריקודים נוספים באמצעות קלטות הוידאו ממחנות אחרים, כמו למשל מחול הונגריה או מינכן ומצילומי ריקודים ביוטיוב. המורה שלה לחינוך גופני בבית הספר אפשר לה ללמד את חבריה לכיתה, פעם בשבוע, שיעור של שעה שלמה. במקביל גם לימדה מדי פעם בקבוצת "סנונית".

נטליה לקחה שיעורים בשפה העברית והביקור הראשון שלה בישראל היה בשנת 2010 כחלק מפרויקט "Living Bridge Poland-Israel". אחריו יצאה לביקור נוסף של שבועיים בישראל, בשנת 2012, עם דגש ומטרה מרכזית – לרקוד ככל האפשר.

כך במקום להתאושש מהלימודים ניהלה נטליה בישראל "חיים מתישים" במשך שבועיים, בלוח זמנים יומי: ריקודים עד אחרי חצות, חזרה להוסטל, שינה עד 11:00, אריזת התרמיל ונסיעה למקום ריקודים נוסף.

בשנת 2013, החלה את לימודיה בניהול, באוניברסיטת וורשה למדעי החיים. באותה שנה החלה משפחה לארגן את מחנות ה-IFD בשם "פולין רוקדת". מחנות שהתקיימו לאורך השנים עד 2021 שמונה פעמים במקומות שונים (למעט 2020, שהתקיימה אונליין), ואליהם הוזמנו מדריכים למחול וכוריאוגרפים כמו **אורן ולנה אשכנזי, מיכאל ברזלי, אבי לוי, עילי ספיזאק, אלעד שטמר, הילה מוקדסי, בוני פיה, ירון אלפסי או יובל טבשי**.

בשנת 2014 סיימה את הקורס למדריכי ריקודי עם ("אולפן") בישראל. היא מעולם לא הרגישה עייפה מדי מכדי לנסוע לחו"ל למחנות ריקודים כמו במינכן ב-2010 עם גדי ביטון, מחול הונגריה בשנת 2011 עם **אורן ולנה אשכנזי, גדי ביטון וערן ביטון**, ריגה ב-2012 עם **אבי לוי ורפי זיו**, לייפציג (גרמניה) בשנת 2015 עם **דודו ברזילי** או וילנה בשנת 2018 עם **דודו ברזילי ורפי זיו**.

בשנים 2017-2019 עבדה בחברת ה-טק בגדנסק לחוף הים הבלטי והדריכה בהרקדה מקומית. עם תחילת מגפת ה-Covid-19, הריקודים הפכו לקשים גם בפולין.

עם ידע מתאים בעברית, בשנת 2019 נטליה התחילה לעבוד בחברה פולנית ישראלית בתחום כוח אדם. בספטמבר 2021 הגיעה לישראל בשביל הדרכות נוספות בעבודה. זו הייתה הזדמנות טובה עבורה לרקוד ריקודי עם כמעט בכל רחבי הארץ.

באופן עקרוני, היא אוהבת גם ריקודים ישנים וגם ריקודים חדשים. בריקודים הישנים יותר היא אוהבת את העובדה שיש יותר אחיזת ידיים במעגל ובכך תחושה אינטנסיבית יותר של "ביחד". מצד שני, באופן כללי, היא מעדיפה לא לשים לב יותר מדי למועד החיבור של הריקוד כל עוד היא מרגישה איכשהו מחוברת לצעדים ולמוזיקה.

בהתייחס למספר העצום של ריקודים שנוצרים כל הזמן היא מוצאת בזה את הטוב בכך שלרוקדים תהיה בחירה גדולה יותר למצוא את הריקודים שהם אוהבים. לדעת, אם הרוקדים ידעו להפסיק עם הלחץ ללמוד את כל הריקודים שחוו זה עתה, הם בהחלט ימצאו יותר שמחה בריקודי העם.

נטליה רואה ב-IFD הזדמנות למצוא חברים מדהימים ברחבי העולם. והרווח האישי שלה היה להפוך לאדם פתוח ואסרטיבי יותר באמצעות ריקודים אלה.

**היא התרשמה
במיוחד מאווירת
האחדות והאושר
שכולם הקרינו.
מאחיזת הידיים
במעגל (מה
שבישראל כבר
"לא אופנתי"),
מהצורך לעקוב
אחר רצפי
צעדים קבועים
במקום לאתר,
דבר שלא אהבה.**

איש המילים, הלחן והצעד

מושיקו הלוי מספר ועונה על שאלות של פרספקטיבה

דוד בן-אשר
צילומים:
דוד בן אשר
ואלבום משפחה

זהו **מושיקו הלוי**, תופעה חד פעמית, יוצאת דופן, ייחודי בארץ ובעולם, במורכבות ההוליסטית של היצירה התנועתית, ככל שמדובר בתחום המחול והריקוד. השילוב המיוחד הזה של חיבור הלחן, המילים, ביצוע השיר והריקוד על ידי אותו אדם, נדיר מאד, ולמעשה לא קיים בין מחברי השירים, ומחברי הריקודים, עד כמה שידוע לי.

ברקורד של מושיקו בן ה-89 למעלה מ-300 ריקודי עם (ריקודים ישראלים להגדרתו, ועל כך בהמשך), מתוכם כ-180 המולחנים על ידו. ל-70 מהם כתב גם את המילים. חלק משיריו מושרים בפיו כזמר או בליווי שלו, מתופף או בנגינת חליל. ברקורד המקצועי שלו, הנפרש על פני כ-70 שנה, אין ספור כוריאוגרפיות ומופעים כרקדן, כוריאוגרף, מנהל, מדריך, בארץ ובעולם.

מה בין יוצר למחבר?

"אנחנו לא יוצרים", אומר מושיקו, "את הריקוד אנו מחברים". כחובש כיפה נותן מושיקו את הקרדיט לבורא עולם: "הוא היוצר, והוא היחידי שמסוגל ליצור יש מאין, ומאחר ואין לנו את הכישורים שיש לבורא עולם, מן הראוי שנקרא לעצמנו 'מחברים'. לחבר ריקוד זה כמו פאזל בו אנו מחברים חלקים שמישהו כבר עשה קודם, ואם החיבור נכון, טוב ומתאים, נוצרת תמונה שלימה. לא יצרנו את החלקים, ולא המצאנו, פשוט מצאנו ורק חיברנו אותם לשלימות הרצויה".

מושיקו מסביר את משנתו על ה"יצירה" וה"חיבור" ועל מושגי היסוד המקובלים בין העוסקים בריקוד בפרט ובתחום האמנות בכלל: על סמך מה נהנים מחברי הריקודים מן התואר "יוצר" כשאף אחד מהם לא המציא אף צעד וכל מחברי הריקודים מעתיקנים ונהנים מן הקיים?

מן הטעם הזה וממידת הצניעות הנדרשת, מן הראוי שנקרא לעצמנו "מחברים" ולא "יוצרים", כך מושיקו. ושוב אני חוזר ואומר, מאחר וכל המחברים ניזונים מן הקיים אין כאן מקום להגדיר מחבר ריקודים "יוצר".

מחברי הריקודים הורגלו לתואר "יוצר" ונהנים להשתמש בו כי תואר יוצר מעלה אותם לדרגה אלוהית.

לאור ניסיוןך העצום הן בחיבור מחולות והן בלימוד והדרכה בהשתלמויות אין ספור בהן לקחת חלק, מה זה בעצם לחבר ריקוד?

חשוב שיהיה למחבר הריקודים לפחות חוש טבעי למוסיקה ולקצב, וכשרון לשלב את הצעדים למבנה המוסיקלי. אין צורך בידע מדעי או פילוסופי כדי לחבר ריקוד הבנוי על בית ופזמון או שני בתים ופזמון.

לכל אחד מן המחברים יש מטען אישי שבו הוא מטביע את חותמו על הריקוד שחיבר. אינני יכול לדבר על כל המחברים כעל מיקשה אחת. כוונתי בעיקר לדור החדש שנהנה מן המוכן

בעת הריאיון - מושיקו מסביר גם עם הידיים

מדריך עם נורית גרינפלד

ומרשה לעצמו עם בוקר, לקחת צעדים קיימים מריקודים שונים לריקוד שחיברו, והם כבר נמנים לחבורת ה"מחברים" הרואים עצמם "יוצרים".

יש לך גם השגות להגדרה המקובלת "ריקודי עם"? מה הבעיה עם זה?

ריקוד עם חייב להיות חתך תרבותי שמאפיין את עמנו ומשקף את התרבויות השונות שמהם העם שלנו מורכב. זה נכון לעמים שונים בעולם. לריקוד-עם יש מכנה משותף עם אפיונים וצעדים מושרשים בתרבות דורות על דורות בין אותם אנשים. בריקודים שלנו אין אפיון ספציפי לחברה ולתרבות שלנו, לכן אני מתקשה לקרא להם "ריקודי עם" אלא "ריקודי חברה". לריקודים שלנו אין מכנה המשותף לכולם ומכאן נובעת ההגדרה שלי. אני לא כופר ואינני מעביר ביקורת, אני מאוד מרוצה מעצם הפעילות החברתית הברוכה. כל מה שעלינו לעשות זה לקרוא לילד בשמו.

מה דעתך על חוגי הריקודים ברחבי הארץ?

אני חושב שעצם המפגש כגורם חברתי, יציאה מן השגרה, לשמוע מוסיקה ועצם הפעילות, חשובה. הייתי אומר שגם הרצון להתאווור ביציאה מהבית הוא סיבה טובה להגיע לחוגים, להיות שותף למפגש חברתי, למלא מצברים וגם למצוא בן/בת זוג זה חלק מהמוטיבציה הלגיטימית.

אני רוצה להוסיף כמה תובנות לעניין ריקודי החברה שלנו. רבים מבין הרוקדים הם אנשים מבוגרים וכאלה הנושקים לגיל השלישי. יש בפעילות הריקודית אלמנט של חידוד הזיכרון, מעצם מורכבות הצעדים. אני מציע לא לברוח מאתגרים ולא מחידושים, ולא להסתפק ב"ריקודי נוסטלגיה" מוכרים ואהובים. אני מודע לעובדה שחלק לא מבוטל מן הרוקדים מיואשים מגודש הריקודים החדשים ונמנעים מללמוד אותם. אני מציע לא לוותר! כדאי לעשות את המאמץ וללמוד. זה טוב למוח לליטוש הזיכרון. לאחר שהתמודדתם עם החדש אתם לא חייבים לאמץ אותו. ההחלטה בידכם.

עוד משהו שבעיני חריגה היא התופעה בה חלק מהרוקדים באים לחוגים עם בני זוג שנקבעו מראש. זו, לטעמי, תופעה אנטי חברתית. פעילות חברתית שאין בה חלופי בני זוג היא פעילות שאינה משרתת את הרעיון החברתי. בראשית דרכי כמחבר ריקודים, חיברתי ריקוד בשם "געגועים" שבמהלך הריקוד מחליפים ארבע פעמים בני זוג. ראיתי בזה ערך חברתי חשוב מאוד.

לצערי התופעה של בני זוג קבועים לאורך כל הערב קיימת רק בישראל. המרקידים כבר שבויים בתפיסה של הצמידות הזוגית שהתקבעה ללא פשרות. אני אישית לא נתקלתי בנוהג כזה באף מדינה בה ביקרתי ולימדתי.

מן הטעם
הזה וממידת
הצניעות
הנדרשת,
מן הראוי
שנקרא לעצמנו
"מחברים" ולא
"יוצרים"

מושיקו הלוי עם רון חולדאי

הערה נוספת מתייחסת לאחיזת הידיים שנעלמה כמעט כליל מן הריקודים שלנו. מטרת אחיזת הידיים אמורה הייתה להעביר אנרגיה מאחד לשני על מנת ליצור הרמוניה בין הרוקדים, וחבל שהגישה החיובית הזו כבר לא קיימת אצלנו.

מושיקו, הרבה מהשירים והריקודים שלך לא ממש מוכרים לכלל ציבור הרוקדים בישראל, ורק חלקם נרקדים בחוגים הרבים בארץ. לעומת ריקודים שכיום פופולריים שחברו לשירים מוכרים והם זוכים כיום לאהדת הקהל.

אכן הריקודים שלי בצעדים ובסגנון מהווים שוני מהותי, והם תואמים קבוצות רוקדים המחפשים ואוהבים להתמודד עם אתגרים. האתגר שבריקודים שלי מאפשר לרוקדים להתעלות מעל עצמם והסיפוק שלהם גדול יותר. אני זוכר עדיין את ראשית דרכו של ריקוד-העם שלנו. כמה תום ונאיביות, כמה פשטות לעומת הריקודים המחוברים היום שיש בהם המון בטחון וביטויי ישראלי חיובי.

מעניין הדבר שבעולם הרחב נרקדים הריקודים שלי ללא קושי לאור ניסיונם הרחב בריקודי פולקלור של עמים שונים. אני תקווה שבעתיד נמצא דרך להתגבר ונצליח לרקוד גם ריקודים עם מורכבות.

כיום נרקדים בארץ הרבה ריקודים אשר חוברו בחו"ל. האם אלו ריקודים ישראליים?

אנחנו חיים במדינה פתוחה ופרוצה להשפעות מבחוץ. אנחנו מדינה צעירה יחסית שניזונה מספרות, מוזיקה, סרטים. לפי דעתי אין מקום להתרגש מזה מה גם שמחברי ריקודים מישראל נותנים ידם ומשתפים פעולה. לא מדובר כאן ביצירה או במלאכת מחשבת, אלא צירוף של צעדות ואני לא מתפלא שהריקודים האלה, נרקדים אצלנו.

מה בעצם הופך ריקוד לנכס צאן ברזל, ולהישרד לאורך שנים על פרקט הריקודים, לעומת המון ריקודים שנלמדו ונעלמו אחר תקופה קצרה?

הצלחת הריקוד תלויה בשילוב הצעדים למנגינה. בדרך כלל נוטים מחברי הריקודים, לחבר ריקוד על מנגינות ושירים פופולריים. מה שהם חושבים, שזה כבר למעלה מחמישים אחוז מהצלחת הריקוד ולאחר מכן, לצרף את הצעדים. רק הזמן יוכיח את הצלחת הריקוד לשרוד לאורך זמן.

ובריקוד עצמו, האם יש לעשות שינויים בשיר כמו הוצאת קטעי מעבר שאינם חלק מהשיר, קיצור מספר הבתים, קיצור סוף השיר, מהירויות הנגינה?

מחברי הריקודים משתמשים בלחנים ובשירים שיועדו לזמרים, הזקוקים לקטעי ביניים, למנוחה קלה. בין בית לבית בשיר. מאחר ואין לנו מלחינים הכותבים במיוחד לריקודי-עם, נאלצים מחברי הריקודים להתמודד עם

"זה ההבדל בין 'להמציא' ל'למצוא'. עלינו לרכוש את הכלים שיסייעו לנו למצוא את החסר הכל קיים ונמצא ביקום."

עם ילדיו יפתח, חמד ואוריה

עם ילדיו בן-יה וליבי

שירים מעובדים ולהתאים אותם לצרכים שלהם. כאן אנו רואים שפעמים רבות נבנים צעדים גם על קטעי הביניים. ואכן השאלה האם זה תקין?

אם מדברים אנו על המושג "ריקודי עם", הרי שבראשית דרכו של ריקוד-העם שלנו, היה מקובל על כולנו שהריקוד צריך להיות מחובר רק על הלחן המקורי ואין להשתמש בקטעי הביניים שהם למעשה "עיבוד מסויים לזמר מסויים" וזמר אחר ישיר את אותו השיר בעיבוד אחר ועם קטעי מעבר/ביניים אחרים. הפתרון היה להוציא את קטעי הביניים ולהשאיר בהקלטה לריקוד רק את הלחן המקורי ואף לעשות מבנה אחיד של בית (או שני בתים) ופזמון ולשמור על מבנה זה לאורך כל הריקוד.

לעומת זאת, אם מדברים אנו על "ריקודי חברה", כמו מה שאני מסביר בהמשך, הרי שכל מה שהרוקדים עושים כדי להגביר את הנאתם - מבורך הוא. אם מחבר הריקוד מוצא לנכון לבנות צעדים על קטעי מעבר מוזיקאליים, לדעתי תחת הכותרת "ריקודי חברה" זה בהחלט תקין. אלתורים ספונטניים בסיום הריקוד, על דעת הזוג הרוקד, הינה תופעה לגיטימית ואינה משנה כהוא זה מתוכן הריקוד.

המטרה בערבי הרקדה היא הנאה, מאחר ואין כפייה על הרוקדים לבצע את הריקוד כפשוטו וכלשונו, מציגים הרוקדים את האינטרפרטציה שלהם לשם בידור. גם בריקודים שלי הרוקדים מבצעים תנועות היתוליות ובכיוונים מנוגדים. לדעתי אין להתרגש מן התופעות החריגות, המטרה להפיק מקסימום הנאה מערב הרקדה. תופעה נוספת היא קיצור הריקודים שחוזרים על עצמם שלוש פעמים לפעמיים. ברוב המקרים הרוקדים הם אלה שלא מוכנים לחזור על הריקוד שלוש פעמים והמרקיד נענה להם.

מושיקו, האם לדעתך מגיע למחברי הריקודים תמלוגים על ריקודיהם הנרקדים בחוגים, כמו למשוררים והמלחינים המקבלים תמלוגים על השמעת שיריהם בפומבי באמצעות אקו"ם?

לא!!! אומר מושיקו, אין תקדים כזה באף מדינה בעולם.

מחברי הריקודים המצליחים מוזמנים ללמד בחו"ל ומתוגמלים ביד רחבה ואין שום הצדקה למקור הכנסה נוסף. מחברי הריקודים צריכים להיות מרוצים מעצם העובדה שריקודיהם נרקדים בחוגים. הרי לשם כך נועדו.

מושיקו, כאמור אתה ממש ייחודי בתחום היצירה שלך. מחבר את השיר, את הלחן ואת צעדי הריקוד ובחלק מן השירים שלך אתה גם שר. אינני חושב שיש עוד מישהו כזה במקומותינו. איך עושים את זה מה עובר עליך בראש בשילוב הנדיר הזה?

התופעה הזו התחילה אצלי באופן די מקרי, מאחר והייתי רחוק ממקורות מוזיקליים ישראלים, בחנתי את עצמי אם יש בי את הכישרים והכישרון, להלחין. אני מנגן על חלילים, מקליט את עצמי, וככה נולדים הלחנים. גם אם אינני קורא וכותב תווים. חלק מן הלחנים הותאמו למילים מהמקורות.

עם הזמן הבנתי שיש בי את הכישרון להפיק מעצמי לחנים ושירים. הרוקדים ברחבי העולם הגיבו באהדה ללחנים ולשירים ובמיוחד לריקודים, ומהם שאבתי עידוד. תגובת הרוקדים החיובית נסכה בי ביטחון.

באחד הסיורים שלי ביפן לימדתי מספר ריקודים לא שלי, היפנים אמרו לי שהם מעדיפים לשמוע לחנים ושירים שאני הלחנתי. זו הייתה מחמאה מעודדת ומרגשת. התוצאה בהתחלה - 9 תקליטים (תקליטי ויניל של פעם) בארצות הברית. עם הזמן הפכו התקליטים לתקליטורים.

עד היום הפקתי למעלה מ-20 תקליטורים. עבדתי עם טובי המעבדים, **אלברט פיאמנטה, אמיר פרוייליך, הרצל בודינגר, חיים חדר, גבי סויסה**, היום אני עובד עם **אייבי קזס**.

העולם הגדול של מושיקו - סיפור חיים

ב-2017 יצא ספר בשם "לרקוד נגד הזרם", ספרו של מושיקו. זהו ספר מרחיב דעת המגולל את מסכת חייו העשירה, ההרפתקנית, המאתגרת תדיר, ברוכת מעשים ברחבי תבל, מיצוי כישרונותיו המגוונים של האיש. מורשת עצומה בתחום המחול בפרספקטיבה אישית ולאומית.

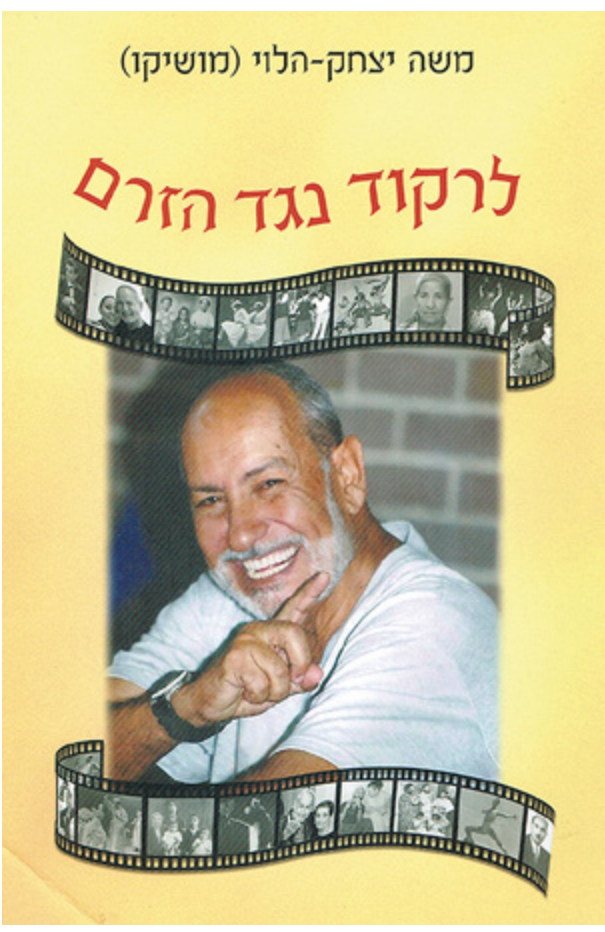
מושיקו נולד ב-1932 בפאתי תל אביב להוריו **שלום ורחל**, יוצאי תימן, ממשפחה ידועה בקרב יהדות תימן של אותה תקופה. עליית המשפחה מתימן הוא סיפור מרתק בפני עצמו, והתערות המשפחה בארץ ישראל של שנות ה-30 גם היא מסכת התמודדות בתנאי חיים של ימי בניית הארץ המובטחת, שלא תמיד קיימה את הבטחותיה.

כבר בכיתה ד', מספר מושיקו בספרו, הוא הועבר לבית ספר "עליה א" שבו רוכזו הילדים הבעייתיים בשל התנהגות חריגה. כן, כבר אז הלך הילד מושיקו נגד הזרם. בנערותו נשלח מושיקו למוסד לנערים עזובים ולאחר שנתיים במוסד הצטרף מושיקו לקבוצת הכשרה שבקיבוץ "גבעות זייד" בעמק יזרעאל, על שם אלכסנדר זייד. רוב שנותיו בילה הנער מושיקו מחוץ לבית, אף כי שמר על קשר מתמיד עם בני משפחתו.

כישורי הריקוד שלו נחשפו בגיל 17 לרקדנית המפורסמת **חנה אליאזוב** שהפנתה אותו לבית הספר למחול של **מיה ארבטובה**. זו האחרונה קיבלה אותו בשמחה מאחר ובאותה תקופה לא היו מספיק גברים בתחום הבלט הקלסי.

מושיקו בקפיצה של אושר בחוף ימה של תל אביב

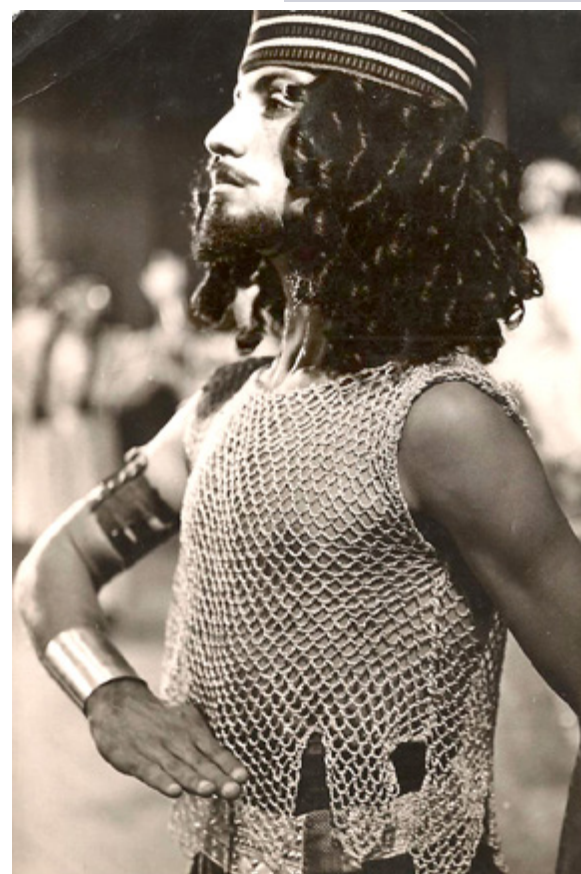
"בריקודים שלנו אין אפיון ספציפי כחברה או לתרבות שלנו, לכן לא נקרא להם 'ריקוד עם' אלא 'ריקודי חברה'. זאת מן הסיבה שאין מכה משותף שמזוהה עם כולם...."

מושיקו התקדם תחת לימודי הבלט ושאר סגנונות המחול ועם גיוסו לצה"ל הוצב בלהקה צבאית "כרמל" ואחר כך בחוליית מחול של הצבא. אחרי השרות הצבאי, עם יכולות מוכחות מביה"ס של מיה ארבטובה, התקבל לתיאטרונים "לי-לה-לו" ו"דו-רה-מי" כרקדן במחזות מוסיקליים. כמו כן היה מחליפו של הרקדן הנודע יונתן כרמון בלהקה של הרקדנית נעמי אלסקובסקי.

ב-1953 ביקר בארץ הכוריאוגרף היהודי הנודע **ג'רום רובינס**, (סיפור הפרורים, המלך ואני), כדי להתרשם מרמת המחול בישראל. כמה רקדנים נבחרו בקפידה להשתתף בקורס מיוחד של רובינס, מושיקו היה ביניהם:

מלכת שבא, מרגלית עובד, מאיר עובדיה ומושיקו

מושיקו בתפקיד שומר המלכה

"היה זה אתגר עבורי ושמחתי שיכולתי לעמוד בדרישותיו של הכוריאוגרף הנודע", כותב מושיקו בספרו. מעניין הוא שדווקא בהשפעתו של רובינס הצטרף מושיקו ללהקת "ענבל", הלהקה בעלת שם עולמי כבר אז, בהנהלתה של המייסדת **שרה לוי תנאי**.

מושיקו קיבל תפקידים ראשיים ב"ענבל" אך לדבריו נאלץ לעזוב את "ענבל" בגלל שיטת העבודה של לוי תנאי. עם הביקורת על אחת מאושיות המחול בישראל, מוכיח שוב מושיקו את גישתו – ללכת נגד הזרם.

עוד קודם לעזיבתו, קיבל מושיקו הזדמנות להוכיח את כישוריו כשזכה לעשות כוריאוגרפיות, מחרוזת "דבקה כנען", "ריקוד חבאני" וריקוד "תימני מקורי" עבודתו זכתה להצלחה גדולה בהופעות בקיבוצים ומקומות שונים בארץ. לאחר עזיבתו את "ענבל" פותח מושיקו בי"ס לסטפס וג'ז אולם לאחר שנה חזר ל"ענבל" לקראת מסע עולמי באירופה ואמריקה.

להקת "ענבל" חזרה ממסעה בארה"ב ומושיקו מחליט להקים להקה משלו. עם **יונה לוי ויצחק אליעזרוב** הוא מקים את להקת "הפעמונים". זו הייתה הצלחה גדולה עם תוכנית מלאה להופעות ברחבי הארץ. עיקר סגנונה של להקת "הפעמונים" נטה לתרבות אתנית וישראלית מודרנית.

לאחר מספר שנים די במפתיע התבקש מושיקו לחזור ל"ענבל" הפעם כמנהל הלהקה. במסגרת עבודתו ב"ענבל" מחבר מושיקו ריקוד ללא לחן. עם השלמת הריקוד נמצאה מנגינה שחברה על ידי **נחמיה שרעבי**, אחיו של בועז. "מנגינה זו מצאה חן בעיניי. לריקוד קראתי 'דבקה אוריה' על שם בני בכורי", מספר מושיקו. באותו זמן הוכנה להקת הקיבוצים לפסטיבל הנוער הדמוקרטי ב-1959 בווינה. הנהלת הלהקה שמעה שמושיקו חיבר ריקוד מיוחד במינו ומושיקו הוזמן לעבוד עם הלהקה על "דבקה אוריה".

בפסטיבל בווינה זכה הריקוד במדליית כסף. מקום שני אחרי היגוסלביים ולפני להקות כמו רוסיה, סין, וארצות רבות עם להקותיהן המפורסמות. זה היה הישג בינלאומי עצום. (כותב כתבה זו השתתף בפסטיבל הזה כשחקן כדורעף בנבחרת ישראל – ד.ב.א.).

באותה תקופה כבר לימד מושיקו בהשתלמויות מדריכים את ריקודיו כמו "דבקה אוריה", "דבקה כורדית", "עת דודים כלה" ועוד אחרים.

ב-1968, עקב קשיים כלכליים, מושיקו מחליט להתנתק מריקודי עם ולחפש מקצוע אחר לפרנסתו. למרות זאת קיבל הזמנה מארגון רוקדים מהולנד "NEVO" ללמד את ריקודיו. לאחר שהיה שלוש חודשים בהולנד הופתע מושיקו מרמת היכולת הטכנית של הרוקדים שרקדו את ריקודיו בדיוק מפליא.

מושיקו חוזר לישראל עם החלטה להמשיך לעסוק בריקודי עם.

הפרק האמריקאי - שנות ה-80-70

בשלב מסוים בקריירה שלו מחליט מושיקו לפעול בארה"ב. ב-1973, לאחר מסע הופעות באירופה עם "ענבל", הגיעה הלהקה לניו יורק, ומכאן חל מהפך בחייו המקצועיים. הדבר התרחש בעקבות משבר משפחתי וקשיי חיים שהביאו אותו לשינוי הדרמטי. הוא התבסס בעבודת ההדרכה ברחבי ארה"ב וגם תנופת היצירה עשתה את שלה:

"אם בישראל חיברתי 20 ריקודים בעשר שנים, מספר מושיקו, "הרי בשנות פעילותי בארה"ב חיברתי 70 ריקודים ועשרות לחנים. פרץ של יצירה בלתי נלאה", מתאר מושיקו את התקופה היפה ההיא.

תקופת ארה"ב נמשכה 16 שנים בה נודע שמו ברחבי היבשת כשהוא מבוקש ללא הרף על ידי מרקידים ורוקדים שוחרי הריקוד הישראלי ובכלל.

בארה"ב היה למושיקו קשר עם פרד ברק ונטל חלק בפסטיבל המחול במדיסון סקוור גרדן, שזכה להדים והצלחה רבה.

בזמן שהותו בארה"ב הוזמן גם לקנדה להכין כוריאוגרפיות לשתי להקות באוטווה וטורונטו. באוטווה עשה כוריאוגרפיה שמבוססת על בלט מודרני ואלמנטים אתניים. ובטורונטו עבד מושיקו על כוריאוגרפיה המבוססת על בלט קלסי ג'אז וסטפס. מושיקו היה מבוקש גם בארצות אחרות ועשה גיחות למדינות רבות להדרכה והקניית ידע בפורומים שונים.

מושיקו חזר לישראל ב-1989. לימים פתח הרקדה בבית דני עם חיים צמח, חוג-הרקדה בסגנונות שונים. בחוג הזה גם רקדו את ריקודיו של מושיקו. במקביל המשיך, כמובן, ביצירה והדרכה שלא מפסיקה למעשה עד היום.

מדי פעם מוזמן מושיקו להדריך בחו"ל וברקורד שלו העברת השתלמויות לציבור הרוקדים באמריקה, רוסיה, אנגליה, צרפת, הולנד, שווייץ, גרמניה, צ'כיה, בלגיה, ניו זילנד, אוסטרליה, יפן, הונג קונג וטייוואן.

סמינר ריקודי עם בהדרכת מושיקו בהונג קונג

"אם מדברים
אנו על המושג
"ריקודי עם",
הרי שבראשית
דרכו של ריקוד-
העם שלנו,
היה מקובל על
כולנו שהריקוד
צריך להיות
מחובר רק על
הלחן המקורי
ואין להשתמש
בקטעי הביניים
שהם למעשה
"עיבוד מסויים"
לזמר מסויים"
וזמר אחר
ישיר את אותו
השיר בעיבוד
אחר ועם קטעי
מעבר/ביניים
אחרים."

הוורטטיליות הסגנונית היא אחד המאפיינים של מושיקו הרקדן-אמן. הבסיס שלו הוא למעשה הבלט הקלאסי. מכאן התפתח בבלט המודרני, ג'אז, סטפס וריקודי עם ופולקלור. יש מגדירים אותו כ"הגורם המגשר בין דור המייסדים לבין דור הממשיכים במחול הישראלי". הדגש אצלו על ריקודי העדות הגם שניסיונו רב בשאר הסגנונות כפי שסופר כאן בכתבה. נאמר עליו שהוא שואב את רעיונותיו מן המקורות האתניים בישראל ובאגן הים התיכון ומעבד אותם לצרכי הריקודים הישראליים בני זמננו.

בשיחתנו הארוכה התגלה שוב האדם הרהוט, הנלהב, הנחוש להעביר את רעיונותיו ללא הנחות. חדור מוטיבציה ללמד, לשכנע, להוסיף ידע ולא מעט עקשנות ודעתנות בלתי מתפשרת.

אז מה מושיקו תרצה לעשות "כשתהיה גדול"?

"אני עכשיו סוגר 89. אני עדיין ממשיך להלחין, לחבר ריקודים ולכתוב שירים. כל יום אני שומע צלילים, רואה צעדים וכותב שירים. בסה"כ אני מסתכל אחורה בסיפוק ובהרגשה טובה שתרמתי משהו. כשאני רואה במחשב או בטאבלט ריקוד שלי שנרקד זה גורם לי לסיפוק רב.

היום כל הזמן עומד לרשותי ואני מנצל את זה באופן חיובי. אז תודה לאל, לרוקדים ולמרקידים".

כן, האיש הזה שעשה כל כך הרבה לתרבות ארצנו - ראוי בהחלט לפרס ישראל.

הנה שיר שמושיקו חיבר והלחין ממש לאחרונה:

לירושלים שלי

מילים ולחן: מושיקו יצחק הלוי

ירושלים את בתוך נפשי
ירושלים את בנשמתי
עיני עולם אליך נשואות
על חומותייך דולקות המשואות

פזמון: (פעמים)

כל הערים הגדולות שבתבל
קדות אפיים, אפיים לכבודך
כי את משוש, משוש לערייך
ומי יתנני אשק אבנייך

ירושלים את לב העולם
מאמינייך סוגדים לך כולם
מעל ראשך זוהרת החמה
ירושלים את לי הנחמה

ירושלים שלי האהובה

לירושלים שלי אשא תפילה
לירושלים ליבי נושא ערגה
קדושתך ביופי עטופה
מראש מקדם נסוכה.

נפתלי חייט

רשמים מדיון בפאנל שהתקיים ב"אשדודאנס 2021"

בפסטיבל "אשדודאנס 2021", התקיים דיון שכותרתו "ריקודי העם לאן?" אותו הנחתה ד"ר רונית רונן תמיר והשתתפו בו אלעד שטמר, יענקלה זיו, מיכאל ברזלי, מיכל אפק, רוני אשכנזי ורחלי ויצמן. משתתפי הפאנל יצגו ספקטרום נרחב של תחומי עיסוק - מרקידים, מחברי ריקודים, אנשי להקות מחול וריקודי עם, ותיקים מאד וצעירים יותר. גם הקהל לקח חלק פעיל בדיון בו שמענו את ירון בן שמחון, שלמה ממן, אבי לוי, דדו קראוס, משה תלם, ירון מישר, יגאל בצר ועוד.

איך הם התחילו?

חברי הפאנל סיפרו על תחילת דרכם בריקודי עם. אצל רובם זה התחיל כבר בימי בית הספר היסודי. אלעד שטמר נחשף לריקודים ולמוסיקה ישראלית מגיל צעיר מהבית, בהרקדות של אביו אלי שטמר ז"ל והתחיל לחבר ריקודים לאחר מות אביו. ריקודו הראשון - "אילן", הוקדש לו.

מיכאל ברזלי, בן 32, נחשף לריקודי עם מגיל 8 בהרקדות בקאנטרי אליו בא עם אמו. עוד מילדותו היה מדמיין אילו צעדים יכולים להתאים למנגינות השונות, ולפני שש שנים התחיל לפרסם ריקודים, בעקבות הזמנה להדריך במחנה בחו"ל.

רוני אשכנזי התחיל לרקוד בתנועת הנוער, רקד בהרקדות בקריות, ועיקר פעילותו הייתה בהשתתפות ובניהול של להקות מחול.

מיכל אפק התחילה לרקוד בכיתה ה', במסגרת "בית ספר רוקד" בכפר סבא. בהמשך הגיעה גם להרקדות הגדולות, ומשם זה התפתח לעיסוק מקצועי בריקוד.

יענקלה זיו סיפר איך רקד בבית ההסתדרות בהיותו בבי"ס יסודי, בהמשך נקלע לחבורה של בנות שרקדו עם אקורדיוניסט. אצל יענקלה בבית לא רקדו, זה לא היה מקובל, אבל בהמשך גיבו אותו והיו גאים בעיסוקו בריקוד.

רחלי ויצמן סיפרה על 25 שנים של עבודה עם להקות, וגם על כמה זכיות בתחרויות ריקודים חדשים בפסטיבלי כרמיאל. המפורסם והמצליח בריקודים אלה הוא "הרקדן האוטומטי".

מהם ריקודי העם היום ובמה הם נבדלים מן העבר?

כולם הסכימו שתחום ריקודי העם בהרקדות ("מחול השתתפותי", בניגוד למחול לבמה) עבר שינוי עמוק, מתפקיד של יצירת מורשת מאחדת לעם - כאידאולוגיה, שורשים ותרבות, לתפקיד של מרכיב בתרבות הפנאי. שינוי זה קרה במקביל לשינויים בחברה עצמה (מעבר מחברה חקלאית ושיתופית לחברה תעשייתית

שלמה: "הבסיס הפולקלוריסטי לא מספיק מוכר למחברי הריקודים, וכך אין להם בסיס איתן ממנו הם יכולים להתחדש. לריקודים החדשים צריכים להיות מאפיינים ישראלים מקומיים - האנרגיות שלנו, השירה עם השילוב של העצב והשמחה, התייחסות לתכנים ולקצב."

רוני אשכנזי הציע להביא להקות להופעות בבתי ספר, על מנת לעודד בנים לרקוד ובכך לצמצם את הבעיה של חוסר בנים בלהקות ובהרקדות.

ואינדיבידואליסטית), ולשינויים בתרבות (לדוגמה התחזקות הזמר המזרחי והים תיכוני מאז שנות ה-80).

אלעד ציין שהדבר הביא לשינויים רבים – כמות הרוקדים החדשים עלתה והתפשטה גם בעולם, מורכבות הריקודים עלתה, אופי המוסיקה השתנה. עם זאת, העובדה שריקודי עם ישראלים עברו שינוי אינה מספיקה על מנת להגדיר מהם ריקודי עם ישראלים.

רונית השתמשה במטפורה של "קערת סלט" בה כל ירק שומר על נוכחותו וצורתו, ויש תיבול ישראלי משותף.

רונית תמיר-רוני

שלמה ממן התמקד בבסיס הפולקלוריסטי, שלדעתו אינו מספיק מוכר למחברי הריקודים, וכך אין להם בסיס איתן ממנו הם יכולים להתחדש. לטעמו הריקודים לא צריכים להיות ריקודי עדות כפשוטם, אך צריך שיהיו להם מאפיינים ישראלים מקומיים – האנרגיות שלנו, השירה עם השילוב של העצב והשמחה, ההתייחסות לתכנים ולקצב.

מיכל ציינה את השירים והיכולת לשיר אותם. מאידך הזכירה את חשיבות הצעדים ולא רק הפופולריות של המנגינה.

בעיני אלעד התחום כולו, הרוקדים והמדריכים, הופך את הדבר לישראלי, גם אם משתמשים במנגינות ושירים שאינם מכאן. רוקדת מהקהל העירה כי ריקודי העם הם ריקודים המיועדים לקהל לא מקצועי, ריקודים אותם כולם יכולים לבצע ולהשתתף בהם, ריקודים היוצרים תחושה של לכידות ו"ביחד". ריקודי העם ישרדו בזכות מה שהם עושים לנפש, לגוף ולקוגניציה.

ריבוי היצירה בריקודי עם

השיח פנה לנושא ריבוי הריקודים החדשים והתופעות הנלוות לכך. היו שהלינו על כך שכל שיר היוצא לרדיו מחברים לו ריקוד. היו שטענו שלכוראוגרפים הצעירים (ובפרט בוגרי קורסי המדריכים של השנים האחרונות שהינם פחות סלקטיביים) אין בסיס מספיק ליצירה איכותית. מאידך, **מיכאל ברזלי** העיר שהתופעה אינה חדשה – ככל שבדק שירים ישנים, גילה שלרובם חוברו ריקודים, אלא שרק חלק שרדו את מבחן הזמן וההעדפה של הרוקדים. היום יש יותר שירים, וכיוון שלא ניתן לעצור את פרץ היצירה של האנשים, הרי השאלה הרלוונטית היא מה גורם לריקודים מסוימים להרקד ולהישאר ולאחרים להעלם?

משה תלם ואבי לוי העלו את האספקט הפוליטי, והביעו געגוע לארגון חזק ול"ועדה מסדרת" (כמו **שיואב אשריאל** ז"ל עשה בעבר) שתבחר את הריקודים הראויים. מעניין שדווקא מיכאל, הצעיר בחבורה, ציטט מספרו של מושיקו הלוי שה"פוליטיקה" הייתה מאז ומתמיד והיה מאבק על איזה ריקודים ושל מי ילמדו וירקדו, היו חרמות ומאבקים מי יוזמן ללמד את ריקודו החדש ומי לא.

היו שניסו לטעון שהמרקידים הרבים-החדשים הם המקור לריבוי הריקודים, ומאידך היו שאמרו שהכח מרוכז היום בידי המרקידים הגדולים ("גדי ביטון" כמשל) והם מכתיבים את הרפרטואר ואת האג'נדה. אלעד ציין שבסופו של דבר המרקידים קשובים לקהל, וריקודים שלא זוכים להתעניינות הרוקדים, יורדים מהר מאד אל תהום הנשייה.

איך מביאים את הנוער?

הפאנל הקדיש זמן לשאלה של הדור הצעיר – כיצד מושכים נוער וצעירים אל ריקודי העם? כיצד ליצור לנוער הזדמנויות להיחשף לריקוד?

הועלו נושאים כמו "בית ספר רוקד" שכמעט לא קיים, שילוב ריקודים בשיעורי התעמלות, בהפסקות פעילות, וגם עידוד של להקות. **רוני אשכנזי** אף הציע להביא להקות להופעות בבתי ספר, על מנת לעודד בנים לרקוד ובכך לצמצם את הבעיה של חוסר בבנים בלהקות ובהרקדות. **מיכל אפק** סיפרה על כך שהיא משלבת ריקודי עם בתכנית לבגרות בחינוך גופני.

נושא לא פחות בחשיבותו היה איזה רפרטואר הכי מתאים להביא נוער ולרוקדים החדשים כדי למשוך אותם לרקוד. מצד אחד היו מצדדי המורשת ושימור הריקודים הקלאסיים. מאידך אלעד ומיכאל טענו שאין לכך סיכוי כיוון

שהנוער ישתעמם ויאבד עניין. הנוער רוצה מוסיקה אנרגטית יותר, עכשווית יותר, כזו שהוא יכול גם להיתקל בה ברדיו. רצוי גם שהמדריכים יהיו צעירים, כי אנשים בני 40-50 כבר נראים לנוער אנכרוניסטיים ולא רלוונטיים. רק אחרי שהנוער יתחבר לריקודי עם דרך הרפרטואר החדש, הוא יכול לפתח טעם גם לריקודי המורשת, אך אין כל סיכוי להתחיל מהם. על כן נדרש גם רפרטואר עדכני לרוקדים מתחילים.

נקודה שהוזכרה על ידי **רוני אשכנזי** הייתה ריבוי הרוקדים הצעירים בחו"ל. הכותב יכול להעיד שאכן נתקל בחו"ל במשפחות שלמות, כולל הצעירים, המגיעות להרקדות. ייתכן ומדובר על רצון המשפחות לחזק את הקשר של הדור הצעיר ליהדות ולישראל.

סיכום

רונית סיכמה את הדיון בדברי אביה, **דן רונן**: "ההכרה שללא שורשים ומבלי להכיר את העבר גם אין עתיד, הולכת ומחלחלת גם בקרב חוגי הרוקדים. נכון איננו רועים המנגנים בחליל, איננו איכרים, החקלאות מצטמצמת בעולם כולו ואיננו שרים את 'שיר השירים' כשיר אהבה. חשוב שריקודי העם ימשיכו להיות ביטוי לרבים שימצאו בהם את מקומם וישאבו מהם הנאה שכן הם אינם בילוי זמן סתמי או פעילות לפיתוח הגוף, הם גם ביטוי ראוי לישראל היפה".

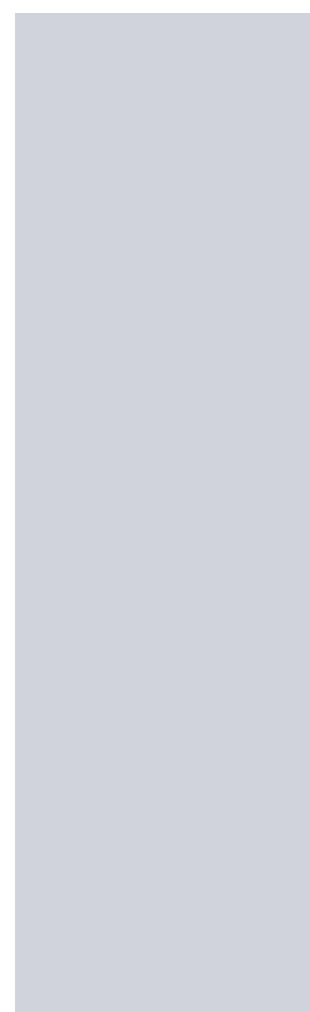
תודות והערות

אני רוצה להודות לאורלי שחר אשר עזרה לגבש כתבה זו וגם תרמה מנסיונה ודעותיה על נושאי הכתבה. בהסתכלי על הדיון, הופתעתי לטובה מעומק ההסתכלות של מחברי ומרקידי הדור החדש, כולל המחשבות על שימור התחום והנחלתו לדור ההמשך.

הפליא אותי שהוויכוחים הקיימים על ריקודים למנגינות ושירים לא ישראלים, לא בא לידי ביטוי באופן חריף יותר בדיון זה. הגישה הייתה פייסנית ומכלילה, אף שיש אנשים הממשיכים להתייחס לכך בביקורתיות. בכל מקרה, היה זה דיון מעניין שנהניתי להשתתף בו, ולשמע את מגוון הדעות על נושאים מרכזיים בתחום ריקודי העם.

בהרקדות בפסטיבל

ממופעי הפסטיבל

צבי הילמן בחגיגות 67 שנות עצמאות למדינת ישראל בניגור

היום רוקדים ריקודי פנאי ולא ריקודי עם

ריאיון עם צבי הילמן (טאצ'ו)

ד"ר מיכאל מירו

שלום לך צבי הילמן

שלום, שלום

אתה מוכר יותר בכינוי טאצ'ו ואתה מחובר אל עולם ריקודי העם, חיבור מאד משמעותי.

אני מבין שזאת מחמאה

ברור... בוא תספר לי איך אתה מחובר אל עולם ריקודי העם?

סיפור שמתחיל פחות או יותר ב-1956, כשאני וחברי לכתה בגימנסיה היינו חניכים בצופים. בפעולות עסקנו הרבה מאד בספרות ובתולדות הציונות כי בקבוצה היו **עמוס עוז** ז"ל והמדריך היה **בולי (א.ב. יהושע)**, אבל גם רקדנו חפוף, "בן לוקח בת" והרבה הורה.

לא רחוק ממקום פעולות הצופים היה המוסד של "בית הלל" ולאחר הפעולה היינו רצים לשם לריקודי עם... זה היה בשבילנו עולם חדש, היינו בין הילדים הכי צעירים שם, והופנטנו מהדבר הזה שנקרא ריקודי עם...

בתקופה ההיא היו בירושלים שני מוסדות ללימודים גבוהים: האוניברסיטה העברית והאקדמיה בצלאל, ואלה משכו סטודנטים מכל הארץ וביניהם כאלה שהגיעו מ"מעוזי" ריקודי העם, בעיקר מחיפה, מהקריות ומתל אביב. וכך קרה שבירושלים היה אוסף לא קטן של מרקידים מצוינים.

שבעצם מגיעים מכל הארץ ולא כל כך מירושלים?

גם ירושלמים לא מעט. אחד המדריכים החשובים באותה תקופה היה **משה אסקיו** שגם הקים להקה. זה לא היה פשוט להקים להקה באותה תקופה כי להקות מחול הוקמו אז על ידי גופים כמו ההסתדרות והעיריות, ותאמין או לא, אפילו מפלגת מפא"י רצתה שתהיה לה להקה. כך התחיל הסיפור של להקת "הורה ירושלים" שהקים **חיים ברנזון**.

אז בעצם הכול התחיל ב"צופים", באווירה שמאד מחוברת לארץ, לציונות... דרך ריקודי העם והרגשתם שאתם מנסחים לעצמכם את הלאומיות שלכם?

קשה להגיד שכשהיינו בני 17-16 חשבנו על "לאומיות", אם כי היינו כבר במחנות עבודה בקיבוצים, במעיין צבי ובחניתה ושם קלטנו את רוח הקיבוץ,

טאצ'ו בסדנאות יוצרים ואוכל

את התרבות הכפרית, אם אפשר לכנות זאת כך. הגרעין שלי השלים את קיבוץ מגל של בוגרי הצופים וגם הוא התברך בתרבות של אותה התקופה.

אמרת ריקודים ב"בית הלל", לשם הגיעו מכל המקומות, איך זה התפתח משם?

לפני שהתגייסתי לצבא ב-1958, לנח"ל כמובן, היה כנס המחולות הגדול בקיבוץ דליה ושם הופענו בלהקה שנקראה "להקת ההסתדרות בירושלים". הופה שהייתה מוצלחת מאד. אז ראיתי הרבה מאד להקות כולל את כל הלהקות של יונתן כרמון שהיו מפורסמות. בקיצור, נסחפתי לעניין הזה.

כשהתגייסתי, חשבתי שאעשה את המסלול הרגיל, טירונות, הכשרה, התיישבות, אבל בסוף הטירונות שלפו אותי ושלחו אותי לפיקוד הנחל: "אתה לא הולך לגרעין, אתה הולך לפיקוד הנחל וקודם כל לקורס מחול" מה לי ולקורס מחול? שאלתי, "תלמד שם איך מדריכים ואין מקום לויכוח".

"כך הגעתי עם חבריי, דן בירון וחיים ברנזון לקורס שבראשו עמד יוסי אבוהב ז"ל, והוא זה שעשה מאתנו מדריכי מחול ואוהבי ריקודי עם."

"מדריכים זה לא רק לקפץ ולהראות את הצעדים הנכונים ולהיות נחמד. הוא הנחיל לנו ערכים של מנהיגות ואת היכולת להשפיע על אחרים שיקבלו אותנו כמדריכים."

כך הגעתי עם חבריי, דן בירון וחיים ברנזון לקורס שבראשו עמד יוסי אבוהב ז"ל, והוא זה שעשה מאתנו מדריכי מחול ואוהבי ריקודי עם. מדריכים זה לא רק לקפץ ולהראות את הצעדים הנכונים ולהיות נחמד. הוא הנחיל לנו ערכים של מנהיגות ואת היכולת להשפיע על אחרים שיקבלו אותנו כמדריכים. ברור לי שיוסי זכרו לברכה, היה האיש שהתווה להרבה מאד מדריכים בארץ, בנוסף למנהיגות גם את היכולת להבין מה זה פולקלור, פולקלור אמיתי, ידע עם שנובע מן השורשים והמסורת היהודית והציונית.

בהמשך למדנו מאנשים מפורסמים בתחום, גורית קדמן, תמר אליגור, יונתן כרמון. מרגלית עובד, רבקה שטורמן ואליהו גמליאל, כל הקבוצה שעליהם קמה תנועת ריקודי העם.

טאצ'ו, אתה אומר שלמדת להדריך במסגרת הצבא...

בעוד אני תווה מה אעשה במסגרת הצבאית, שילבו אותי בצוות הווי של הנחל. הרעיון היה של ג'ו קריידן שהיה קצין החינוך של הנחל, לפיו גויסו אנשים שיש להם יכולת בימתית למסגרת צוות הווי שהולך ממקום למקום בהיאחזויות וכד' ומפיץ את ה"התרבות החלוצית" של אותם הימים.

צוות הווי של הנח"ל בעצם עסק גם במחולות - במחול עממי, בריקודי עם ולא רק בשירים?

בודאי, ולא רק זה, בכל פעם שמחזור גיוס סיים את הטירונות, היו צריכים לשלוח מכל גרעין, זוג חיילים לקורס מחול. אז כבר לא הייתי אחד החניכים אלא אחד המדריכים, ושוב עם יוסי אבוהב.

כך הפצנו את ריקודי העם בארץ. כל צוות היה מורכב ממדריך שירה ומוסיקה, מדריך מחול, אקורדיוניסט ולפעמים גם מומחה לקישוט. אפילו קיימתי בזמנו מסגרת של להקה. למשל בחג העלייה על הקרקע של גרעין "קציעות" לעין יהב, הוטל עלינו כצוות להכין את חגיגות העלייה של ישובים חדשים, הייתי צעיר מאד וזו הייתה מטלה מעניינת מאד.

כשידעת שיש לך את המסגרת הצבאית, המימון וכל הארגון, זה עשה את החיים קלים?

נכון, לפנינו היו בנח"ל צוותי הווי, שבעצם היו אמנים לכל דבר ועניין ומהם יצאו אמנים שהיו הרבה יותר מפורסמים ממני כמו רן אלירן, נחמה הנדל, שייקה פייקוב ועוד רבים אחרים. בהיסטורי של צוותי ההווי נמצאת אפילו נעמי שמר.

ממש מעניין מאד, זה מה שעשית בשירות הצבאי?

אכן, הצוותים לא נסעו לישובים ברכב צבאי, אלא נסחבו באוטובוסים וטרמפים...

כשהשתחררתי והתחלתי ללמוד באוניברסיטה העברית, לא נותק הקשר עם הנח"ל ובכל פעם שהיה משהו שקשור לפולקלור, תמיד גויסתי כאיש מילואים, עד שסיימתי את התואר ראשון ונסעתי לארה"ב ללימודים מתקדמים.

בארה"ב בתום תקופת הלימודים, מוניתי למנהל ארגון הסטודנטים היהודיים בניו יורק והקמתי שם, בין היתר, להקת מחול שהייתה פעילה מאד. האיש הכי בולט בתחום ריקודי העם בניו יורק היה **פרד**

ברק (Fred Berk) ומובן שהתיידדנו, כך שעסקתי בריקודי עם בכל הרמות, חוגים, כנסים, מחנות קיץ ועוד. כשחזרתי ארצה לא הזנחתי את ריקודי העם ואפילו התחלתי לחבר קצת ריקודים. אני לא אוהב את הביטוי "כוריאוגרף", אני רחוק מלהיות כוריאוגרף במובן הנכון של המילה. אני חיברתי ריקודים לשירים פופולאריים, כאלה שהושרו בפי העם.

הגדרה מעניינת "חיברנו ריקודים לשירים פופולאריים"...

לא סתם שירים, אלא כאלה שהמשיכו להיות מושמעים לפחות 20, 25 שנים. הריקוד הראשון שלי "ערב של שושנים", נרקד עד היום בכל הארץ ומאד פופולארי ואני סבור שזה בעיקר בגלל השיר.

אז כשרוקדים את "ערב של שושנים" זה ריקוד של טאצ'ו?

כן.

יפה, יפה. אתה אומר שכשהגעת ארצה זה בעצם היה סוג של מקצוע?

כבר בניו יורק הרגשתי שאני עוסק בריקוד כאיש מקצוע, אבל כשחזרתי לארץ קיבלתי על עצמי את החוג הגדול שהיה אז באוניברסיטה העברית. חלק גדול מהמדריכים של היום, הוותיקים, היו חניכי, אם אפשר לכנות זאת כך.

אז אתה ריכזת את החוג לריקודי עם באוניברסיטה העברית?

בד בבד הייתי גם ב"להקת הסטודנטים".

ניהלת את להקת הסטודנטים וגם תופפת?

ניהול הלהקה הגיע לאחר שהפסקתי לרקוד עקב פציעה בקרסול שנטרלה אותי.

עם שובי ארצה, גויסתי על ידי יעקב גיל מעיריית ירושלים, למדור חדש בעירייה כמנהל מפעלים מרכזיים לנוער ב"אגף הנוער והספורט". אני קבלתי על עצמי את כל הנושא של ריקודי עם ותיאטרון עירוני לנוער. אחד הדברים הראשונים שעשיתי היה שהכנסתי את להקת "הורה" למסגרת העירייה. "להקת הסטודנטים" נשארה תחת האוניברסיטה והסתדרות הסטודנטים.

את החיבור הממשי שלך ראית יותר עם "להקת הסטודנטים"?

כן, אבל בשלב מסוים היו לי בעיות עם הרגל, אז בעצם לא רקדתי, רק ניהלתי.

זה יותר אדמיניסטרטיבי?

כן, אבל בדברים אחרים הייתי פעיל מאד, בהדרכה כמובן ובעוד תחומים.

הייתי קשור מאד "למשפחה המייסדת" של ריקודי העם בארץ, גורית קדמן, רבקה שטורמן, תמר אליגור ואחרים שפעלו במסגרת ההסתדרות.

אז היית ב"להקת ההסתדרות", "להקת הסטודנטים", חיברת ריקודים... אתה מחובר בכל חלקי גופך ונפשך לריקודי עם, וכשאתה מסתכל היום על ריקודי העם, מה אתה אומר?

אוי... אני אגיד לך... הבעיה היא שזה לא ריקודי עם... מדי פעם חוזרים לריקודי העם, הם קוראים לזה עכשיו נוסטלגיה, זה בדרך כלל חזרה לריקודי שנות השמונים, אבל זה לא מספיק. דוגמה לכך, בט"ו באב האחרון חשבתי שיהיה נחמד להציע לחוגי ריקודי העם הגדולים לשלב באותו שבוע את הריקודים שנעשו לפי שיר השירים. יש כעשרים ריקודים כאלה. אלה שירים שמבוססים על המקורות שלנו וחשבתי שזה מתאים לאירוע, אבל אף אחד מהם לא השתמש בזה. היום, לצערי, אנשים לא כל כך משכילים בנושא של "תרבות כפר".

לפני המון שנים הייתה פה בירושלים מורה קלאסית, היא חיברה בין היתר את "שאתם מים", קראו לה אלזה דובלון, שמעת עליה פעם? אף אחד לא מזכיר אותה ולא שמע עליה, אבל כשזה מגיע לריקוד, כל העולם רקד את זה. מי רוקד את זה היום? רק בימי העצמאות.

הריקודים של היום הם לצערי לא ריקודי עם. כתבתי על זה מאמר בזמנו ונתתי לזה שם. אני לא רוצה שיפסיקו לרקוד, אבל בוא נחליט שאלו הם "ריקודי פנאי", כמו טנגו וריקודים דומים. ריקודים כאלה שממציאים אותם ביעף, או כמו שאומרים אצלנו לפני שיצא שיר, כבר יצא הריקוד. אני לא מקבל את זה. אני חושב שריקוד עם צריך להיות מבוסס על שיר שמושר בפי האנשים לפחות שנות דור. כשאני חיברתי את הריקוד "ערב של שושנים", השיר כבר היה ידוע במשך זמן רב וכנ"ל כשחיברתי את "הבה נגילה". היום כל להקה שנוסעת לחו"ל רוקדת את הבה נגילה, כי זה שיר עם מבוסס מאד. אין לי הרבה ריקודים, אבל כולם מבוססים על ההבנה והיכולת לומר שזה באמת פולקלור.

חוויה יוצאת דופן בהדרכה הייתה לי כשהתבקשתי להדריך סטודנטים מורמונים בשלוחה הירושלמית של אוניברסיטת בריגהם יאנג בארה"ב, שקיימה מחזורי לימוד כל חצי שנה בירושלים. בתכנית הלימודים היו משובצים "ריקודי עם" ישראלים כחלק מתכנית הלימודים, תכנית שהייתה פופולרית מאד באוניברסיטה.

"הבעיה היא שזה לא ריקודי עם... מדי פעם חוזרים לריקודי העם, הם קוראים לזה עכשיו נוסטלגיה, זה בדרך כלל חזרה לריקודי שנות השמונים, אבל זה לא מספיק."

"אני חושב שריקוד עם צריך להיות מבוסס על שיר שמושר בפי האנשים לפחות שנות דור. כשאני חיברתי את הריקוד "ערב של שושנים", השיר כבר היה ידוע במשך זמן רב וכנ"ל כשחיברתי את "הבה נגילה". היום כל להקה שנוסעת לחו"ל רוקדת את הבה נגילה, כי זה שיר עם מבוסס מאד."

יהודה בן הרוש

הרקע להתפתחותם של חוגים לריקודי עמים בישראל

פולקלור בלקני

מה מילים על ההגדרה "בלקן", הבלקן הוא בעצם חצי אי שנקרא על שם רכס ההרים החוצה אותו, הרי הבלקן ששמו המקורי והמוכר יותר הוא סטארה פלנינה. מאפיין נוסף של חצי האי, שהוא מוקף בים האדריאטי, הים האגאי, הים היוני, ים מרמרה והים השחור ממזרח ולכן הוא חצי אי. ועוד משהו שמשותף הוא כמובן נהר הדאנובה החוצה חלק נרחב מארצות הבלקן.

המדינות שכלולות במלואן או בחלקן בחצי האי הבלקני הן, אלבניה, בוסניה, בולגריה, קרואטיה, יוון, מקדוניה, רומניה, סרביה ותורכיה, אנו, חובבי הבלקן, צירפנו באופן לא רשמי את ארמניה קפריסין והונגריה.

למרות שרוב המדינות מאוכלסות בתושבים שמקורם הוא סלאבי, עדיין יש את יוון ותורכיה עם אוכלוסיות עתיקות, את אוכלוסיית רומניה ממוצא רומי התקועה באמצע הבלקן, וכמובן אוכלוסיית הונגריה השונה לחלוטין מבחינת מוצא ושפה.

למרות ההבדלים השונים עדיין נמצא מכנה משותף בפולקלור הבלקני, כמו אחיזות ידיים זהות, קריאות בעיקר ברומניה והונגריה, תלבושות רב גוניות שניתן למצוא בהן סממנים משותפים, מוסיקות וריקודים משותפים בין יוון מקדוניה, סרביה ובולגריה.

יש דמיון אבל יש גם שוני רב. לפעמים בתוך מדינה אחת ניתן למצוא מגוון גדול של ריקודים מאיזור X השונים בתכלית השינוי מאיזור Y. צפון רומניה שונה לחלוטין מדרומה, וכך גם בסרביה ובבולגריה לעומת ריקודים די דומים הנרקדים במדינות שונות, לפעמים באותה מוסיקה וצעדים.

כך לדוגמה "פייודושקו" הבולגרי (ריקוד הצליעה) עם המשקל יוצא הדופן של 5/8, נרקד תחת אותו שם עם מוסיקות שונות גם במקדוניה, יוון, תורכיה ואף ברומניה.

איך אפשר להגדיר ריקודים בלקניים ללא התייחסות לצוענים בבלקן המהווים מיעוט קטן אבל בעלי השפעה עצומה על המוסיקה במיוחד. (צוענים בעברית, ג'יפסי באנגלית וציגאן ברוב הבלקן, אבל הם קוראים לעצמם "רומה"). הם נוכחים בכל הבלקן אבל מתרכזים בעיקר ברומניה ובהונגריה.

המוסיקה הצוענית בולטת מאוד לנוכח חלקם המזערי של הצוענים באוכלוסיה (פחות מאחוז). מבחר הריקודים לעומת זאת קטן בהרבה, מלבד ברומניה ובהונגריה שם יש להם גירסאות צועניות של ריקודי המקום. יש

לזכור בעניין הזה שברומניה יש כ-1.5 מיליון הונגרים שעדיין דוברים את שפתם וחיים בכפרים נפרדים, ולכן לא ייפלא שגם לצוענים יש כפרים משלהם אבל חלק מהכפרים הם של צוענים רומניים וחלק של צוענים הונגריים.

הריקודים

- את ריקודי הפולקלור בעולם נוהגים לחלק כך:
- ריקודים בלקניים, שרובם ריקודי מעגל
 - ריקודי "זוגות עמים"
 - ריקודי מעגל מכל העולם (מעט ריקודים)
 - ריקודי עם ישראליים

ריקודים מהבלקן, שרובם המכריע הינם ריקודי מעגל, הם הנושא העיקרי במאמר זה. אלה הם ריקודי פולקלור שנרקדו מאות שנים בארצות הבלקן. הפולקלור הבלקני עשיר באופן יוצא מן הכלל (לעומת מערב אירופה למשל), בשירים בריקודים בתלבושות ובכלי הנגינה.

למשל יוון. רובכם מכירים את ה"חסאפיקו" (<http://youtu.be/4XgQsT9RUUU>) ואת ה"חסאפו סרביקו" מהסרט זורבה היווני וזו תמונת העולם של רובנו לגבי הפולקלור היווני, אך זהו רק חלקיק קטן של הפולקלור היווני. אני מניח שרוב הריקודים יהיו פחות אטרקטיביים לעומת ה"חסאפיקו", לדעתי גם את המוסיקה המקורית יתקשו רבים להכיר ולחבב.

בעיקרון, בבלקן הריקודים מתחלקים לאיזורים, תתי איזורים וכפרים. באיזור (מחוז) מסויים ניתן לזהות את הריקודים לפי הסגנון, כלי הנגינה ועוד, אנחנו "הבלקניסטים" לא מציינים שם של מדינה כשאנו מציגים ריקוד אלא קודם את האיזור, ריקוד מ"שופ" (בולגריה), ריקוד מ"איפירוס" (יוון), או ריקוד מ"מרמורש" (רומניה). למרות החוט המוביל, בכל איזור עדיין יש לכל כפר וכפר את הריקודים שלו או וריאציה מקומית על ריקודי האיזור. כיום, עקב ריבוי המדריכים בעולם המתפרנסים חלקית מסדנאות לריקודים, נוצרו כוריאוגרפיות רבות אבל בסופו של יום מעטות שורדות.

לריקודים בלקניים יש רוקד-מוביל בתחילת השורה, ולרוב הוא זה שקובע מתי מחליפים צעד. הוא, בקיצור, המוביל. ביוון אפילו לרוקד האחרון בשורה יש תפקיד, ובחגיגות בכפרים נהוג לקנות את ההובלה ואת המאסף על ידי תשלום לתזמורת.

אנו רוקדים בחוגים בארץ רפרטואר עשיר מאוד (ב"דונאב" קרוב ל-1.000 ריקודים) ועם הזמן רוקדים את רובם, ריקודי פולקלור לא מתים.

"דונאב" היא עמותה שפועלת בארץ לקידום הפולקלור הבלקני, אנו רוקדים פעם בשבוע, עורכים סמינרים שנתיים, סופי שבוע, ומתעדים את הפולקלור הבלקני באמצעות אתר אינטרנט נרחב, כולל צילומי ריקודים, תלבושות, מילים לשירים, צילומי הופעות שלנו, מפות מהבלקן ועוד (הכותב הוא יו"ר העמותה).

חשוב להזכיר שריקודים בלקניים רוקדים רק עם אחיזת ידיים (V, W, על הכתפיים, סל קדמי או אחורי וכו'). הפעם היחידה שרקדנו ללא אחיזה כלשהי הייתה בימי הקורונה, לאחר הסגר הראשון. יש משמעות גדולה לריקוד ביחד, לא רק אחיזת הידיים אלא גם צורת המעגל, פתוח או סגור, שורות קצרות ועוד.

הכי חשוב להדגיש: לא מקצרים ריקודים (!!!), גם אם הצעדים פשוטים, ממשיכים לרקוד עד הסוף, דוגמא טובה לכך היא הריקוד הצועני הכי מפורסם בבלקן, "צ'וצ'ק". (להבדיל מ"צ'אצ'אק" מסרביה) שנמשך 3-8

יהודה בן הרוש - להיות יוני ביוון

"כיום, עקב ריבוי המדריכים בעולם המתפרנסים חלקית מסדנאות לריקודים, נוצרו כוריאוגרפיות רבות אבל בסופו של יום מעטות שורדות."

קבוצת דונב בתלבושות עממיות

דקות לפי הביצועים השונים. כמובן שבאירועים חגיגיים אנו מגיעים עם תלבושות ססגוניות מה שהופך את האווירה, שגם כך היא מיוחדת, לחוויה מרשימה.

יש בבלקן גם ריקודי זוגות אבל הם ממש מעטים, קצת בטרנסילבניה ברומניה. לעומת זאת ריקודים הונגריים (הונגריה למעשה לא נכללת בבלקן) הם בעיקרם המכריע ריקודי זוגות. למעשה אם נוציא קהילה הונגרית קטנה בטרנסילבניה שברומניה שנקראת "צ'אנגו" שבה נרקדים הרבה ריקודי מעגל, יישאר לנו ריקוד מעגל אחד בלבד שנרקד בהונגריה וגם הוא רק לנשים ("קאריקאזו").

האם הפולקלור הנהדר הזה חי? ובכן לצערנו ברוב מדינות הבלקן כבר לא, ניתן למצוא שרידים ברומניה, חגיגות מסורתיות בכפרים ביוון (שמאורגנות על ידי עמותות ולא משהו וולנטרי).

ההפתעה הגדולה היא הונגריה, שם קיימים כמעט כל ערב חוגים של ריקודים ורוב המשתתפים הינם צעירים מאוד, אבל לא כך כך מומלץ לחובבי ריקודי העם הישראליים, כי כל הערב הם רוקדים ריקוד אחד בלבד (החוגים מייצגים איזורים בהונגריה, ולכן כל חוג רוקד רק ריקוד של האיזור שלו). זה מרתק מאוד בעיני, אך הכל בעיני המתבונן. אנחנו הבלקניסטים בישראל גאים בכך שאנו למעשה אלה המשמרים ומתעדים את הפולקלור הבלקני וזה גם השם שלנו ("דונאב" – העמותה לקידום הפולקלור הבלקני בישראל).

ריקודי ה"זוגות עמים" שאנו רוקדים בארץ, אכן הינם ריקודים מכל העולם, אבל אם נתבונן מקרוב נבחין שבעיקר מדובר על ריקודים מהאי הבריטי, מהסקנדינביות, גרמניה, פולין, רוסיה, מקסיקו וארה"ב (עם הכי הרבה ריקודים). באופן טבעי כל הריקודים מארה"ב הינם כוריאוגרפיות חדשות, אך מאירופה ומקסיקו רובם אותנטיים.

מאגר ריקודי הזוגות הנרקדים בארץ קטן בהרבה מריקודי המעגל מהבלקן, כ-250 ריקודים בלבד, וגם אותם אנו רוקדים באופן קבוע.

גם ב"נוע-עם" כמו ב"דונאב" החלטנו והצלחנו לתעד ולצלם את כל הריקודים וניתן למצוא אותם ביוטיוב.

בעולם

מה שנראה היום כל כך טבעי – לרקוד ריקודים בלקניים שונים באותו חוג (מסרביה, מקדוניה, יוון, תורכיה, רומניה, בולגריה, קרואטיה, אלבניה, הונגריה וכמובן ריקודים צוענים), זו עובדה די מפתיעה שכן ריקודי פולקלור מהבלקן נרקדו רק על ידי מהגרים מאותה מדינה ורק ריקודים של המדינה ממנה באו.

באופן כללי, בחלק מהחוגים רוקדים גם ריקודים מהבלקן וגם ריקודי זוגות משאר העולם (תחת

למרות החוט
המוביל, בכל
איזור עדיין יש
לכל כפר וכפר
את הריקודים
שלו או וריאציה
מקומית על
ריקודי האיזור.
כיום, עקב
ריבוי המדריכים
בעולם
המתפרנסים
חלקית
מסדנאות
לריקודים, נוצרו
כוריאוגרפיות
רבות אבל
בסופו של יום
מעטות שורדות.

ריקוד סרבי - תלבושות

דונאב - סוף שבוע ריקודים בגינוסר 2010

הכותרת אינטרנשיונל) ובחלקם רק ריקודים מהבלקן, ועדיין יש הרבה חוגים בהם רוקדים רק ריקודים ממקור אחד.

נעשו מעט מאוד מחקרים או עבודות בנושא זה אבל בעיקרון יש עדויות לקיומם של חוגים בהם נרקדו ריקודים מכל הבלקן החל מתחילת שנות ה-30 ועד שנות ה-50 של המאה העשרים, אך הפריחה הגדולה באמת החלה מתחילת שנות ה-60.

מה גרם לכך? אין תשובה ברורה אבל לפחות ברור מי המשתתפים. אלה אנשים לבנים ממעמד גבוה וכשרובן הן נשים ולא מעט יהודים. הם בעיקר משדרים פתיחות לפולקלור על גווניו השונים.

אחד מראשוני המדריכים איב מורו מקנדה, טען בפני שעיקר התופעה מקורה בגעגועים של מהגרים יהודים לפולקלור ממזרח אירופה והבלקן ורצון לחזור אחורה למקורות, מה שמסביר את מספרם הגבוה של היהודים בחוגי הריקודים הבלקניים בארה"ב. הסבר זה נתקל בקושי שכן המהגרים היהודים, ברובם, היו עירוניים ולכן נחשפו פחות לפולקלור האוטנטי.

מארה"ב התפתחו החוגים לאירופה ולעוד כמה מקומות בעולם כמו במזרח הרחוק (אבל ההתפשטות היא די מוגבלת, לא ניתן למצוא חוגים בלקנים ברוב מדינות אסיה, אפריקה ודרום אמריקה.

בתחילת הדרך (בחצי הראשון של המאה העשרים) היו כמה מדריכים שהובילו את התנועה החדשה הזו שרובם הגדול לא היו ממוצא בלקני. הם הציגו ריקודים כפי שלמדו אותם במקור, או מקהילות המהגרים בארצם, או שממש התאמצו ונסעו לבלקן להביא ריקודים ישר מהמעייין.

עם השנים התיאבון גבר וחלק לא מבוטל מהמדריכים החלו לחבר ריקודים למוסיקות מקוריות וגרמו לויכוח שנמשך זמן רב, האם כדי לשמר פולקלור (שכולל כידוע גם מוסיקה) ניתן לחבר כוריאוגרפיות חדשות - כן או לא.

יש אלפי ריקודי פולקלור מקוריים בכל מדינה בבלקן ולמרות זאת חלק מהמדריכים העדיפו ליצור כוריאוגרפיות (חלקן ממש נהדרות), כך שהצורך בחידושים לא נבע ממחסור אלא מהעדפותיהם של המדריכים. חלקם אף הגיעו מהבלקן לארה"ב רק עם כוריאוגרפיות חדשות למרות שיש להם רפרטואר עשיר מארץ מוצאם.

עם הזמן נותרו ארגונים שהחלו לערוך ערבי ריקודים עם מוסיקאים מקומיים שהתאהבו במוסיקה הבלקנית, והחלו למפות את הריקודים (תרשימים) ולנסות לאתר מקור היסטוריה וכו', נוצרו מסורות של מחנות ריקודים לסופי שבוע ואף לא הסתפקו במדריכים המקומיים והחלו להזמין מדריכי ריקודים מהבלקן, ישר מהמקור.

עם הזמן החלו כמובן גם הנסיעות המאורגנות לסמינרי ריקודים למדינות הבלקן שנמשכות עד היום. התופעה המקסימה הזו הולכת ונעלמת בימינו, חוגי הריקודים מצטמצמים והקהל הולך ומזדקן, והעתידי נראה עגום.

**בתחילת הדרך
(בחצי הראשון
של המאה
העשרים) היו
כמה מדריכים
שהובילו
את התנועה
החדשה הזו
שרובם הגדול
לא היו ממוצא
בלקני. הם
הציגו ריקודים
כפי שלמדו
אותם במקור,
או מקהילות
המהגרים
בארצם, או
שממש התאמצו
ונסעו לבלקן
להביא ריקודים
ישר מהמעייין.**

כתבתי בעיקר על ריקודים מהבלקן אבל כבר הזכרתי שיש מקום נרחב גם לריקודי הזוגות מאירופה בעיקר אבל לא רק, גם הם ריקודי פולקלור שעם הזמן הכוריאוגרפיות עשו בהם שמות, אבל עדיין נישארו לא מעט ריקודים מהמקור שאף פעם שלא נס ליחו.
זה ממש על קצה המזלג, אבל לפני שנגיע ארצה חשוב לדעת שהתופעה הזו היגרה אלינו מארה"ב.

בארץ

יש לנו בארץ כמה חוגים לריקודי עמים, אבל רוקדים בהם בעיקר ריקודים בלקניים: חוג ותיק, מעל 30 שנה, בחיפה המנוהל על ידי עמותת "בלקניצה"; חוג בירושלים שיחגוג בקרוב 50 שנה המנוהל על ידי עמותת "דונאב"; חוג מעורב של בלקני זוגות שמתכנס אחת לחודש בימי שישי (כבר 60 שנה!!!) שמנוהל על ידי עמותת "נוע-עם", ועוד כמה חוגי עמים למבוגרים בירושלים שמעביר מוטי קוצר, וחוגים לריקודים יוונים בלבד בירושלים ובתל אביב.

עמותת "נוע-עם" הוקמה בארץ ב-1959 והיא קיימת עד היום. העמותה שמה לה למטרה לרקוד ריקודי פולקלור מכל העולם, מה שבעצם ניתן לצמצם לריקודים בלקניים ולריקודי זוגות. העמותה שהוקמה על ידי **מרים פלקס** ועוד כמה חברים, קיימת עד היום בזכותה של **מרים לרנר** שמהר מאוד החלה להוביל את העמותה (במשך שנים רבות יחד עם אריה וקס עליו השלום שגם הדגים איתה ריקודים וגם היה שותף לניהול) אותה היא מנהלת עד עצם היום הזה. העמותה הוקמה כמועדון חברים סגור שבעשרים שנה האחרונות נפתח לכולם. גם בחיפה, לפני שנוסד החוג הנוכחי, הייתה הרקדה דומה במסגרתה ל"נוע-עם" שהובלה והוקמה על ידי **נחום שחר** ז"ל. נחום היה בין הראשונים שהביאו ארצה ריקודי זוגות עמים מארה"ב. חלק נכבד מהרפרטואר הגדול שקיים היום קיים בזכותו.

חברים של דונאב מהונג קונג

כמו שניתן לראות, החוגים העיקריים מנוהלים באמצעות עמותות

וללא כוונת רווח, כל המרקידים עושים זאת בהתנדבות.

לצערנו גם בין רוקדי ריקודי עמים אנו חווים את הירידה במספר הרוקדים והעלייה בגיל, יחד עם זאת בעשרים השנה האחרונות החלה התעוררות רבה בתוכן. עמותת "דונאב" החלה במסע תיעוד שנמשך עד היום, במסגרתו צולמו כ-300 ריקודים והועלו ליוטיוב ולאתר העמותה, הוזמנו מדריכים מארצות המקור להעביר סדנאות בארץ, התחלנו, לארגן "סופי שבוע" עם אורחים מחו"ל ולהקת מוסיקאים מקומית, הופקו דיסקים, ספרי מילים לשירים, הוקם אתר אינטרנט נרחב ועוד.

גם עמותת "בלקניצה" שותפה למסע ההתעוררות הזה, והם מארגנים מפגשי שבת ארציים, מארגנים אירועים גדולים ומזמינים מדריכים מחו"ל.

הרוקדים

למרות כל הנאמר לעיל, בסופו של דבר רוב מוחלט של הרוקדים ריקודים בלקניים אינם ממוצא בלקני, ואכן מדובר בקליקה לבנה (אני מכיר רבים אך בארה"ב, אני אישית מכיר מדריך שחור אחד בלבד), אבל דבר אחד ברור, אנו הולכים ומזדקנים, הולכים ומתמעטים. לדורות הצעירים יש, מטבע הדברים, שפע של תוכן תרבותי שלא היה בזמננו.

כיצד אם כן מגיעים לרקוד פולקלור בלקני? בארה"ב ניתן להצטרף דרך האוניברסיטאות שם היו, וישנם עדיין, חוגים לריקודי הבלקן.

דונאב - ערב ריקודים סרביים בגינוסר 2004

בארץ זו יוזמה מקסימה של כמה משוגעים לדבר שהביאו את זה לא מהבלקן אלא מארה"ב הישר לישראל.

ההתחברות לבלקן היא, לעניות דעתי, דרך המוסיקה שמובילה לריקודים, אך כנראה הם אינם ערבים לכל אוזן. מוסיקה יוונית פופולארית מאוד בארץ (לא האתנית) ולדעתי גם הרומנית וההונגרית במידה מסויימת, אבל עדיין לא כל מי שמגיע לחוגים שלנו נישאר. את אלה הנשארים מאפיין קו של פתיחות, טולרנטיות וכמובן סקרנות בריאה.

בארה"ב רוב הרוקדים בלקני נאמנים לפולקלור אותנטי. אצלנו בארץ, מטבע הדברים, רוב הרוקדים נחשפו לריקודי עם ישראלים, איתם יותר קל להם להשתלב וקשה להם לאמץ את הסגנון של ריקודי הבלקן.

על הכותב - יהודה בן הרוש

חלפו 20 שנה מאז הקמתי עם חברים את עמותת "דונאב". עברי כולל עשרות רבות של נסיעות לארצות הבלקן, במיוחד לכפרים נידחים, וגם לסמינרים, סופי שבוע, סדנאות שירה ועוד. אני מטפח שנים בסיס נתונים המכיל עשרות אלפי שירים, מוסיקות, ריקודים, מילים לשירים, תדריכים מפות מקוריות וכמובן אוסף מצולם של תלבושות (וגם תלבושות בפועל).

הקמתי אתר אינטרנט נרחב ומקיף המבוסס על חלק מהאוסף שצברתי. בשנים האחרונות הפוקוס שלי התמקד על הונגריה, כולל לימוד השפה.

כמו כן חקרתי ריקוד גרמני אתגרי בזוגות הנקרא "צוואיפאכר" וצילמתי 50 ורסיות שונות שלו.

מידע שימושי

אתר האינטרנט של "דונאב": <https://dunav.org.il>

דף היוטיוב של "דונאב" (350 ריקודים): <https://www.youtube.com/user/dunavfolk>

דף יוטיוב של הריקוד הגרמני "צוואיפאכר": <https://www.youtube.com/user/Zeifacher>

דף היוטיוב של "נוע-עם" (250 ריקודי זוגות): <https://www.youtube.com/user/Noaamfolkdance>

אתר האינטרנט של בלקניצה: <http://balkanitsa.org.il>

חוגים בארץ

"דונאב" - כל יום חמישי משעה 20:00 עד 22:30, בבית כנסת רפורמי "כל הנשמה", רח' אשר 1, המושבה הגרמנית, ירושלים.

"בלקניצה" - כל יום שלישי מהשעה 21:00 ועד 23:00, אולם הספורט בטכניון, חיפה.

"נוע-עם" - בימי שישי הראשון של כל חודש (חוג חודשי) משעה 16:00 עד 19:00 מעגלים וזוגות. מתנ"ס קרית שרת, גבעת התחמושת 27, חולון.

חוג יוני בלבד - בימי שלישי משעה 19:30 עד 23:00. בית כנסת רפורמי "כל הנשמה", רח' אשר 1, המושבה הגרמנית, ירושלים.

מוטי קוצר מרקיד בשעות הבוקר כמה חוגים לריקודי עמים למבוגרים. ניתן למצוא פרטים באתר "רוקדים".

יהודה בן הרוש - רומני

יהודה בן הרוש - סרבי

ההתחברות לבלקן היא, לעניות דעתי, דרך המוסיקה שמובילה לריקודים, אך כנראה הם אינם ערבים לכל אוזן. מוסיקה יוונית פופולארית מאוד בארץ (לא האתנית) ולדעתי גם הרומנית וההונגרית במידה מסויימת, אבל עדיין לא כל מי שמגיע לחוגים שלנו נישאר. את אלה הנשארים מאפיין קו של פתיחות, טולרנטיות וכמובן סקרנות בריאה.

לירן זכריה אמיר בת 35, נשואה ליניב ואמא ל-2 ליה וקורן משה, נולדה בירושלים, בגיל 19 פרשה כנפיים ועברה לעיר הגדולה – תל אביב, כיום מתגוררת בכפר סבא.

תואר ראשון בתקשורת ופסיכולוגיה, למדה בבית ספר לאומניות הבמה "בית צבי", וסיימה בהצטיינות קורס מדריכים במכללת וינגייט.

11 שנים מנהלת אמנותית וכוראוגרפית של להקות המחול "אורות הבמה" במבשרת ציון בניהולו של **חנן כהן**.

לירן החלה את דרכה המקצועית ככוריאוגרפית כבר בגיל 15, כשקיבלה לראשונה להקות ב"מחולה ירושלים" ומשם גדלה וצמחה לנהל אמנותית את הלהקות, הקימה את להקות המחול "אור הגלים" בבת ים, שימשה כמנהלת חזרות של להקת הסטודנטים תל אביב אצל **שלמה ממן**, מנהלת אמנותית וכוריאוגרפית בלהקות "מחולה", ובלהקת ראשונים ב"הורה ירושלים". הייתה רקדנית ומתופפת בלהקת "טררם" במסגרתה הופיעה בהפקות רבות לאומיות ובין לאומיות ובניהן יצרה את כוריאוגרפיית הפתיחה לחגיגות 100 שנה לתל אביב. כיכבה ב"נולד לרקוד 1" והגיעה עד לעשירייה הראשונה. רקדה בלהקות "מחולה" ו"רוקדת ב"הורה רעים חולון". במהלך השנים הפיקה ויצרה במסגרת פסטיבל הסרטים הבין לאומי לילדים, משרד החוץ, התיירות, החינוך וההסברה, עיריית ירושלים, צה"ל, הסוכנות היהודית, ופרויקט "הצברים".

במהלך השנים זכתה לירן בפרסים רבים בארץ ובחול וביניהם:

- מקום שני בתחרות המחול העממי בכרמיאל 2021 בריקוד העם "שיר רחוב".
- מקום ראשון בתחרות המחול העכשווי לבמה בפסטיבל כרמיאל 2019 בריקוד "שיר ארץ".
- זוכת פרס הריקוד הפולקלוריסטי הטוב ביותר לשנת 2019, בטקס פרסי המחול בפסטיבל כרמיאל בריקוד לבמה "הרועה הקטנה".
- מקום ראשון בתחרות "אורות המחול" בדימונה בשנים 2018 ו-2019 עם הריקודים "שיר ארץ" ו"הרועה הקטנה".
- זוכת פרס הריקוד העכשווי לבמה הטוב ביותר לשנת 2018 בטקס פרסי המחול בפסטיבל אשדודאנס בריקוד לבמה "לך אלי".
- מקומות ראשונים בתחרות ה"גראנד פרי" בסנט פטרסבורג לילדים ונוער בשנת 2013 ו-2014 בריקודים לבמה "טרנטלה" ו"פעמוני האמונה"

לירן זכריה אמיר

לירן מספרת:

בעבודה שלי אני מאמינה בכוח של התנועה ושל הגוף לאתגר מוסכמות חברתיות, מסורות תרבותיות, לחבר בין עבר והווה, בין מזרח למערב, וכמובן לחבר בין ריקודי עם לריקודי במה. זאת תמצית הישראליות בעיניי.

הפרטואר שלי כולל התייחסות למקורות ולמורשת ישראל לצד הענקת מקום ליצירה העכשווית. אני רואה את פסיפס המחול שאני מבקשת ליצור כבמה לעיצוב ולשיקוף הזהות היהודית והישראלית של הרקדנים ושל הקהל כאחד, בכל מקום. לשם כך העליתי מופע לכבוד חגיגות 70 שנה למדינת ישראל שהתקיים במנהטן. ומופע נוסף "משואה לתקומה" שהתקיים בהיכל התרבות מודיעין ב-2018.

גופם של הרקדנים על הבמה מספר סיפור לאומי על קהילה, זהות, אתניות ושורשיות. סיפור שאני מבקשת להמשיך, תוך חיבור וכבוד למומחים מהעבר ותוך אמונה עצמית ביצירה המתחדשת. בנוסף, אני רואה במחול כלי חינוכי התפתחותי.

זהו חלק בלתי נפרד ממשימת: להציג ישראליות מגובשת, אחראית וערנית לסיפור חיינו כאן – אז והיום. כמעט לכל היצירות שלי אני מחוברת מאוד רגשית, אך יש 3 מהן שהיו לי כ"אבן דרך" בחיי, כמו יד מכוונת מלמעלה.

האחת – "אגדת אופליה" – 2010, צומת דרכים מקצועית ובחירת הדרך שלי.

השנייה – "הרועה הקטנה" – 2017, האמונה שלי בפולקלור הישראלי הטהור.

השלישית – "שיר ארץ" – 2019, היצירה שאני הכי מחוברת אליה, יצירה כל כך מורכבת רגשית שבכל פעם שהרקדנים שלי רק עושים את הצעד הראשון אני יכולה להזיל דמעה ולהתפרק מבפנים ומצד שני להיות דרוכה וחזקה. ממש כמו בחיים.

נוסף להיותי יוצרת, אני גם "לירן הרקדנית". הריקוד הוא התשוקה הכי גדולה שלי, אני תמיד אומרת: "כשאני על הבמה אני האדם הכי שלם בעולם, זה רגע שאף אחד לא יכול להיכנס אליו. זו אני, המוזיקה והגוף שלי. הגוף מדבר את הרגשות שלי בצעקה שקטה. לא אתבייש לומר שיש רגעים שזה כמו אורגזמה טובה".

ההרקדות הפכו לחלק ממני כאשר החלה הקורונה. בסגר הראשון הבנתי שאם לא אעשה משהו – אשתגע. באותו זמן גדי ביטון הקים תוכנית הנקראת "אולפן בתנועה". מהר מאד מצאתי את עצמי בונה פינה מיוחדת עבור הכוריאוגרפים של המחול הישראלי. מפה לשם עולמי שלי התערבב במהרה בעולם של ריקודי העם. התחלתי ללכת להרקדות אצל תמיר שרצר, הרקדות מותאמות קורונה (קטנות) ומשם הריקודים תפסו אותי חזק מאד, כך שלא עובר שבוע בלי הרקדה אחת לפחות!

"בעבודה שלי אני מאמינה בכוח של התנועה ושל הגוף לאתגר מוסכמות חברתיות, מסורות תרבותיות, לחבר בין עבר והווה, בין מזרח למערב, וכמובן לחבר בין ריקודי עם לריקודי במה. זאת תמצית הישראליות בעיניי."

צילום מיטל קריספל

מעבר לכך שנדבקתי ב"חיידק" הנקרא ריקודי עם, נפתח אצלי צוהר חדש ונוסף ליצירה שלי בעולם הבמה ועל כך אני מודה! מחולות הבמה שלי "הרועה הקטנה", "אורחה במדבר", "ניגון רומני", "מחולות דמאר", "שובי לביתך", "הורה אהבה" ועוד, הן חלק מהיצירות שלי שנלקחו מריקודי העם ושהפכתי אותן לריקודים לבמה שנקודו בפסטיבלים שלנו בארץ - כרמיאל ואשדודאנס, וכמובן בחו"ל.

על "שיר רחוב" היא מספרת:

בשנת 2011 הצטרפתי לעבוד לצד **שלמה ממן** בלהקת הסטודנטים, הנושא בפסטיבל כרמיאל באותה השנה היה "להקות צבאיות".

צילום: נורית מוזס

חיים אסנר המוכשר עיבד לי מוזיקה חדשה ל"ימים טובים". בתוך העיבוד המוזיקאלי היה גם את "ימים טובים" וגם את "שיר רחוב". הריקוד עלה בתחרות כוריאוגרפיה למחול הישראלי באותה השנה.

בשנת 2019 בתחרות המחול העממי בפסטיבל כרמיאל הבקשה הייתה לחבר ריקודים לשירים שהוקלטו עד שנת 79 בעיבוד ישן או חדש ושלא חובר להם ריקוד מעולם. מיד ידעתי ש"שיר רחוב" בעיבודו המחודש יהיה ריקוד העם שלי לתחרות!

ריקוד הורה! "בלי פיקים ובלי שמיקים" הורה אמיתית פולקלוריסטית. לקחתי את הריקוד לבמה שלי "ימים טובים" ופשטתי אותו לריקוד עם לפי השיר "שיר רחוב".

"שיר רחוב" התחרה בתחרות המחול העממי בפסטיבל כרמיאל בשנת 2021. עם מיטב הכוריאוגרפים לבמה שלקחו איתי חלק בהרפתקה. עשינו חזרות, לבשנו חולצות להקה ונעלי ספורט ופשוט נהנו מכל רגע קסום של להיות יחד, לאחוז ידיים ולרקוד הורה.

הריקוד זכה במקום השני והמכובד! וכולי תקווה שהוא ירקד בהרקדות השונות כשימור להורה ולהמשכתה. בשבוע האחרון של ספטמבר 2021, לימדתי את הריקוד לראשונה בקמפ' בתנועה בניהולו של **גדי ביטון**. התרגשתי לראות את מאות הרוקדים והרקדנים מבצעים אותו יחדיו.

הריקוד

משקל: 2/4 ; 3/4

צורה: מעגל

מבנה: בית אחד, 4 חלקים

חלק א': אחיזה רגילה, פנים למ"מ; התקדמות נכ"ש

- 1-4 חילוף שיכול החל בימין ימינה.
- 5-7 3 צעדי ריצה על ק"מ. בשלישי פונים עם הפנים למ"מ.
- 1-8 בקצב כפול: שיכול בשמאל; פתיחה בימין ימינה על קצות אצבעות.
- 10-9 כמו ו-8 עוד פעמיים.
- 11 שיכול בשמאל.
- 12-22 כמו 1-11 חוזר שנית.

חלק ב': פנים למרכז המעגל. התנועה פנימה והחוצה

- 1-2 בעיטה ברגל ימין לפנים, פסיעה בימין לפנים.

4-3 כמו 2-1 החל בשמאל.

8-5 כפיפה לפנים ולאחור ברגל ימין.

10-9 חצי סיבוב לימין בשתי פסיעות (פנים החוצה).

12-11 כפיפה לאחור ברגל ימין.

24-13 כמו 1-12 כלפי חוץ המעגל.

חלק ג': הפנים למ"מ בתנועה ימינה.

- 2-1 דילוג בימין ימינה, תוך מתיחת שמאל באוויר מאחור.
- 6-3 שיכול חילוף החל בשמאל ימינה.
- 8-7 דילוג בשמאל בשיכול לפני ימין.
- 9-10 פתיחה בימין ימינה; שיכול בשמאל לפנים תוך מחיאת כף נמוכה (או בגובה ה.).
- 12-11 כמו 10-9.
- 14-13 העברת משקל לימין ימינה ולשמאל שמאלה.
- 16-15 סיבוב ימינה בשני צעדים החל בימין.
- 32-17 כמו 1-16.

שיר רחוב

לחן: **יאיר רוזנבלום**
מילים: **אבי קורן**

איזה יום נפלא יוצא לרחוב
צא לרחוב
שוב אפשר פשוט לצנוח בחוף
נוח בחוף
כבר לא קר ולא רטוב לי נורא
טוב לי נורא טוב לי נורא כי
כמה טוב לשבת סתם בשדרה
בלי מטרה

איזה יום נפלא צנח על ראשי
נח על ראשי
מחמם הוא שוב כל כך את ליבי
קח את ליבי
מעילים כבר מוכנסים בארון
שים בארון שים בארון כי
שמש את ראשי נושקת פתאום
שקט פתאום

איזה יום נפלא צנח על ראשי
נח על ראשי
איזה יופי של פרצוף הרחוב לבש לפתע
מחייך ומאושר גם הברוש פתאום כבר שר
והשדרה עונה לו כעת בדואט

הביטו איזה יום גדול פרץ לכיכר
רץ לכיכר
התפוח מבלבל מאושר
לב מאושר
בכל הכבישים נרוץ כל היום
רוץ כל היום רוץ כל היום כי
מן השמש אנו כבר שיכורות
כבר שיכורות

איזה יום גדול פרץ לכיכר
רץ לכיכר
איזה יופי של פרצוף הרחוב לבש לפתע
מחייך ומאושר גם הברוש פתאום כבר שר
והשדרה עונה לו כעת בדואט
הביטו איזה יום נפלא יוצא לרחוב
צא

חלק ד': הפנים למ"מ

- 1-4 קפיצה אל ימין באלכסון ימינה; שיכול בשמאל; ימין במקום מאחרו; פתיחה בשמאל שמאלה.
 - 5-6 3/4 סיבוב ימינה למרכז מעגל בשתי פסיעות החל בימין. מסיימים עם כתף ימין למ"מ.
 - 7-8 העברת משקל בימין ימינה למ"מ; משקל בשמאל שמאלה.
 - 9-10 סגירה בימין על יד שמאל תוך מחיאת כף עם ידיים למעלה; שהייה.
 - 11-12 כמו 7-8.
 - 13-14 צעדת חילוף מהירה בימין בשיכול לפני שמאל כלפי חוץ המעגל.
 - 15-16 3/4 סיבוב שמאלה בצעדת חילוף מהירה בשמאל. מסיימים עם פנים למ"מ.
- רוקדים את הריקוד פעמיים מלאות ובפעם השלישית יש לנו סיום.

סיום

- 1-32 כמו חלק ג'
- 33-36 כמו 1-4 בחלק ד'
- 37 דריכה בימין לפני תוך הרמת ידיים.

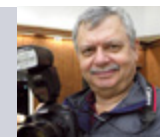

צילום: אליסה וולוסניקובה

**ריקוד הורה!
"בלי פיקים
ובלי שמיקים"
הורה אמיתית
פולקלוריסטית.
לקחתי את
הריקוד לבמה
שלי "ימים
טובים" ופשטתי
אותו לריקוד עם
לפי השיר "שיר
רחוב".**

אלכס הובר מתעד במצלמתו את האירועים החשובים של ריקודי העם

החוויות של אלכס

מרתון סתיו 2021

מחול הונגריה 2009

רפי זיו האנרגטי עם החיוך הנצחי - תמונות נבחרות מ-20 שנות היכרות

הפעם הראשונה שנפגשתי עם רפי זיו הייתה בניו יורק בסוף שנות התשעים במחנה שנקרא "תמרון".

רפי, אז בחור צעיר, שופע שיער, הגיע למחנה בהתרגשות אדירה ואף חשש שמא לא יצליח ככוראוגרף. אבל הוא נחל הצלחה גדולה עם חמישה ריקודי מעגל וזוגות.

מאז נפגשנו במחנות ריקודי עם מסביב לעולם. בארה"ב כמעט כל 3 חודשים, בצרפת, בברזיל, בלטביה, בהונגריה ועוד.

גבעה אחת תל חי

גבעה אחת תל חי

מצדה 2013

דרכנו הצטלבו גם כאשר רפי היה מגיע בכל שנה החל משנת 2001 עד 2018 להדריך את הרוקדים בקורס למדריכי חו"ל, של פסטיבל כרמיאל ושם לימד מריקודיו באהבה ועם האנרגיה הידועה והמוכרת שלו. הוא תמיד היה חביב הקהל.

בעשור האחרון, כשעליתי ארצה, עקבתי אחרי פועלו בהרקדות ברחבי הארץ וכמובן שגולת הכותרת הייתה המרתונים העשירים שהוא מפיק. האנרגיה בהרקדה תמיד אנרגיה מתפרצת ואין סופית, הן מבחינת הפרזנטציה והן מבחינת האוכל המוגש במהלכם.

רפי שלא מזמן התחתן והפך לאבא מאושר, כשהוא עומד בעמדת הדי ג'י הוא מצטייר כאדם שקט, אבל ברגע שהוא נכנס למרכז המעגל הוא לא מפסיק לפזז, לקפוץ ולהדביק את הקהל באנרגיה הבלתי נלאית שלו. רפי מנהל את המרתונים שלו גם באומץ רב ומשלב הרבה ריקודים מיוחדים שלא נרקדים כמעט אף פעם אצל מרקידים אחרים.

יש שאומרים שרפי משמיע מוזיקה בעוצמות גבוהות בהרקדות שלו ובמהירות רבה מדי, אך בסופו של יום, הקהל מצביע ברגליים. רפי מחדיר אנרגיה אינסופית ותנועתיות לרחבת הריקודים עם המון חן וחיוכים.

אלכס הובר מתעד במצלמתו את האירועים החשובים של ריקודי העם

החוויות של אלכס

מחול עוז 2015

תמרן 2007

קורס קיץ 2010

מרתון סתיו 2021

מרתון סתיו 2021

מחול השלום 2005

מרתון קיץ 2010

תמרן 2007

ברזיל 2006

ריקוד 2005

תמרן 2005

מרתון 2021

© Alex Huber רגעים

© Alex Huber רגעים